

107**KONWENCJA****Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi,**

sporządzona w Warszawie dnia 16 maja 2005 r.

W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej

PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

podaje do powszechnej wiadomości:

W dniu 16 maja 2005 r. została sporządzona w Warszawie Konwencja Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi.

Przekład

Konwencja Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi**Preambuła**

Państwa członkowskie Rady Europy oraz inni Sygnatariusze niniejszej Konwencji, zważywszy, że celem Rady Europy jest osiągnięcie większej jedności między jej członkami,

zważywszy, że handel ludźmi stanowi naruszenie praw człowieka oraz przestępstwo przeciwko godności i integralności istoty ludzkiej,

zważywszy, że handel ludźmi może prowadzić do zniewolenia ofiar,

zważywszy, że poszanowanie praw ofiar, ochrona ofiar i walka przeciwko handlowi ludźmi muszą być celami nadrzędnymi,

zważywszy, że wszelkie działania lub inicjatywy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi muszą być niedyskryminujące, brać pod uwagę równość płci, jak również podejście uwzględniające prawa dziecka,

przywołując oświadczenie Ministrów Spraw Zagranicznych Państw członkowskich Rady Europy złożone podczas 112 (14 – 15 maja 2003 roku) i 114 (12 – 13 maja 2004 roku) Sesji Komitetu Ministrów, wzywające do wzmocnienia działań Rady Europy w sferze handlu ludźmi,

mając na uwadze Konwencję o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (1950 rok) i Protokoły do niej,

mając na uwadze następujące rekomendacje Komitetu Ministrów skierowane do Państw członkowskich Rady Europy: rekomendację Nr R (91) 11 o wykorzystywaniu seksualnym, pornografii i prostytucji oraz handlu w odniesieniu do dzieci i młodych osób dorosłych; rekomendację Nr R (97) 13 dotyczącą zastraszania świadków oraz prawa do obrony; rekomendację Nr R (2000) 11 w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi dla celów wykorzystywania seksualnego oraz rekomendację Rec (2001) 16 o ochronie dzieci przed wykorzystywaniem seksualnym, rekomendację Rec (2002) 5 o ochronie kobiet przed przemocą,

mając na uwadze następujące rekomendacje Zgromadzenia Parlamentarnej Rady Europy: rekomendację 1325 (1997) o handlu kobietami i przymusowej prostytucji w państwach członkowskich Rady Europy, rekomendację 1450 (2000) o przemocy w stosunku do kobiet w Europie, rekomendację 1545 (2002) o kampanii przeciwko handlowi kobietami, rekomendację 1610 (2003) o migracji związanej z handlem kobietami i prostytucją, rekomendację 1611 (2003) o handlu organami w Europie, rekomendację 1663 (2004) *Domowe niewolnictwo: zniewolenie, au pairs i korespondencyjne żony (mail-order brides)*,

mając na uwadze decyzję ramową Rady Unii Europejskiej z dnia 19 lipca 2002 roku o zwalczaniu handlu ludźmi oraz decyzję ramową Rady Unii Europejskiej z dnia 15 marca 2001 roku o statusie ofiar w postępowaniu karnym i dyrektywę Rady Unii Europejskiej z dnia 29 kwietnia 2004 roku o wydawaniu zezwoleń na pobyt obywateli państw trzecich będących ofiarami handlu ludźmi lub będących obiektami działań ułatwiających nielegalną migrację, współpracujących z właściwymi władzami,

biorąc pod należną uwagę Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej oraz Protokół do niej o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, w celu polepszenia przewidzianej w nich ochrony oraz rozwoju zawartych w nich standardów,

biorąc pod należną uwagę inne międzynarodowe instrumenty prawne właściwe w sferze działań przeciwko handlowi ludźmi,

biorąc pod uwagę potrzebę przygotowania całościowego międzynarodowego instrumentu prawnego skoncentrowanego na prawach człowieka ofiar handlu ludźmi i ustanawiającego specjalny mechanizm monitoringu, uzgodniły, co następuje:

Rozdział I

Cele, zakres zastosowania, zasada niedyskryminacji i definicje

Artykuł 1

Cele Konwencji

1. Celami niniejszej Konwencji są:

- a) zapobieganie i zwalczanie handlu ludźmi, przy zagwarantowaniu równości płci,
- b) ochrona praw człowieka ofiar handlu, stworzenie całościowego ramowego planu ochrony i pomocy ofiarom oraz świadkom, przy zagwarantowaniu równości płci, jak również zapewnienie skutecznego śledztwa i oskarżenia,
- c) promowanie współpracy międzynarodowej w działaniach przeciwko handlowi ludźmi.

2. W celu zapewnienia skutecznej implementacji jej postanowień przez Strony, niniejsza Konwencja ustanawia specjalny mechanizm monitoringu.

Artykuł 2

Zakres zastosowania

Konwencję niniejszą stosuje się do wszystkich form handlu ludźmi, zarówno krajowego, jak i międzynarodowego, związanego albo niezwiązanego z przestępczością zorganizowaną.

Artykuł 3

Zasada niedyskryminacji

Implementacja postanowień niniejszej Konwencji przez Strony, w szczególności korzystanie ze środków ochrony i promowania praw ofiar, będzie zapewniona bez dyskryminacji wynikającej z jakichkolwiek powodów takich jak: płeć, rasa, kolor skóry, język, religia, przekonania polityczne lub inne, pochodzenie narodowe lub społeczne, przynależność do mniejszości narodowych, majątek, urodzenie lub z jakichkolwiek innych przyczyn.

Artykuł 4

Definicje

Dla celów niniejszej Konwencji:

- a) „handel ludźmi” oznacza werbowanie, transport, przekazywanie, przechowywanie lub przyjmowanie osób, z zastosowaniem groźby lub użyciem siły, bądź innych form przymusu, uprowadzenia, oszustwa, podstęp, nadużycia władzy lub wykorzystania słabości, wręczenia lub przyjęcia płatności lub korzyści dla uzyskania zgody osoby sprawującej kontrolę nad inną osobą, w celu wykorzystania. Wykorzystanie obejmuje, jako minimum, wykorzystywanie prostytutki innych osób, lub inne formy wykorzystywania seksualnego, przymusową pracę lub służbę, niewolnictwo lub praktyki podobne do niewolnictwa, zniewolenie albo usunięcie organów,
- b) zgoda ofiary handlu ludźmi na zamierzone wykorzystanie określone w literze a niniejszego artykułu nie ma znaczenia, jeżeli posłużono się którąkolwiek z metod wymienionych w literze a,

- c) werbowanie, transport, przekazywanie, przechowywanie lub przyjmowanie dziecka celem jego wykorzystania jest uznawane za handel ludźmi nawet wówczas, gdy nie obejmuje żadnej z metod wymienionych w literze a niniejszego artykułu,
- d) „dziecko” oznacza osobę, która nie ukończyła osiemnastego roku życia,
- e) „ofiara” oznacza każdą osobę fizyczną będącą podmiotem handlu ludźmi zdefiniowanego w niniejszym artykule.

Rozdział II

Zapobieganie, współpraca i inne środki

Artykuł 5

Zapobieganie handlowi ludźmi

1. Każda Strona podejmie działania w celu ustanowienia lub wzmocnienia koordynacji krajowej pomiędzy różnymi organami odpowiedzialnymi za zapobieganie i zwalczanie handlu ludźmi.

2. Każda Strona określi lub wzmocni skuteczne założenia polityki i programy służące zapobieganiu handlowi ludźmi poprzez takie środki jak: badania, informacje, kampanie uświadamiające i edukacyjne, inicjatywy społeczne i gospodarcze oraz programy szkoleniowe skierowane w szczególności do osób narażonych na możliwość stania się ofiarą handlu ludźmi oraz osób zawodowo zajmujących się zwalczaniem handlu ludźmi.

3. Każda Strona będzie promować podejście respektujące prawa człowieka oraz stosować strategię równouprawnienia płci i podejście wrażliwe na problemy dziecka w rozwoju, implementacji i ocenie polityk i programów, o których mowa w ustępie 2.

4. Każda Strona podejmie właściwe działania, jakie mogą okazać się konieczne w celu umożliwienia legalnej migracji, w szczególności poprzez rozpowszechnianie dokładnych informacji przez odpowiednie placówki, na warunkach umożliwiających legalny wjazd i pobyt na jej terytorium.

5. Każda Strona podejmie właściwe działania w celu zredukowania stopnia narażenia dzieci na stanie się ofiarami handlu, w szczególności poprzez stworzenie dla nich ochronnego otoczenia.

6. Działania podejmowane zgodnie z niniejszym artykułem obejmą, stosownie do okoliczności, organizacje pozarządowe, inne właściwe organizacje oraz czynniki społeczeństwa obywatelskiego zajmujące się zapobieganiem handlowi ludźmi oraz ochroną i pomocą ofiarom.

Artykuł 6

Środki zmniejszające zapotrzebowanie

W celu zniechęcenia do zaspokajania zapotrzebowania, sprzyjającego wszelkim formom wykorzystywania osób, w szczególności kobiet i dzieci, prowadzącego do handlu ludźmi, każda Strona przyjmie lub wzmocni działania ustawodawcze, administracyjne, edukacyjne, socjalne, kulturalne i inne, takie jak:

- a) badanie najlepszych praktyk, metod i strategii,
- b) podnoszenie świadomości w przedmiocie odpowiedzialności i ważnej roli mediów i społeczeństwa obywatelskiego w uświadamianiu podstawowego znaczenia zapotrzebowania, które leży u podstaw handlu ludźmi,
- c) kampanie informacyjne skierowane do konkretnych adresatów angażujące, gdy jest to właściwe, między innymi władze publiczne i podmioty odpowiedzialne za kształtowanie polityki,
- d) działania zapobiegawcze, włączając w to programy edukacyjne dla chłopców i dziewcząt w okresie nauki, które podkreślają niedopuszczalny charakter dyskryminacji ze względu na płeć i jej zgubne skutki, znaczenie zasady równości płci oraz godności i integralności każdej jednostki ludzkiej.

Artykuł 7

Działania podejmowane na granicy

1. Bez uszczerbku dla zobowiązań międzynarodowych dotyczących swobodnego ruchu osób, Strony wzmocnią, tak dalece jak to jest możliwe, środki kontroli granicznej, jakie mogą okazać się niezbędne do zapobiegania i wykrywania handlu ludźmi.

2. Każda Strona podejmie działania ustawodawcze lub inne stosowne działania, w celu zapobiegania, w miarę możliwości, wykorzystaniu środków transportu należących do komercyjnych przewoźników do popełniania czynów uznanych za przestępstwa zgodnie z niniejszą Konwencją.

3. W razie konieczności i nie naruszając obowiązujących konwencji międzynarodowych, działania te obejmą wprowadzenie w stosunku do przewoźników, włączając w to firmy transportowe, właścicieli lub operatorów wszelkich środków transportu, obowiązku upewnienia się, że wszyscy pasażerowie posiadają dokumenty podróży wymagane przy wjeździe do Państwa przyjmującego.

4. Każda Strona, zgodnie ze swoim prawem wewnętrznym, podejmie działania niezbędne dla zapewnienia sankcji w przypadkach naruszenia obowiązku określonego w ustępie 3 niniejszego artykułu.

5. Każda Strona podejmie takie działania ustawodawcze lub inne, jakie mogą okazać się konieczne dla zapewnienia, zgodnie z jej prawem wewnętrznym, możliwości odmowy prawa wjazdu lub cofnięcia wiz osobom mającym związek z popełnieniem czynów uznanych za przestępstwa zgodnie z niniejszą Konwencją.

6. Strony rozważą poszerzenie współpracy pomiędzy organami kontroli granicznej, między innymi, poprzez ustanowienie i utrzymywanie bezpośrednich kanałów wymiany informacji.

Artykuł 8

Zabezpieczenie i kontrola dokumentów

Każda Strona podejmie takie działania, jakie mogą okazać się konieczne dla:

- a) zapewnienia takiej jakości wydawanych przez siebie dokumentów podróży lub dokumentów tożsamości, która uniemożliwiłaby ich niewłaściwe użycie, łatwe sfalszowanie, czy nielegalne przerobienie, kopiowanie lub wystawianie, oraz

- b) zapewnienia integralności i zabezpieczenie dokumentów podróży i dokumentów tożsamości wydawanych przez Stronę lub w jej imieniu oraz zapobiegania ich nielegalnemu wytwarzaniu i wystawianiu.

Artykuł 9

Legalność i ważność dokumentów

Na wniosek innej Strony, Strona, zgodnie ze swoim prawem wewnętrznym, sprawdzi w rozsądnym terminie legalność i ważność dokumentów podróży lub dokumentów tożsamości, wystawionych lub rzekomo wystawionych w jej imieniu, co do których istnieje podejrzenie, że są wykorzystywane dla celów związanych z handlem ludźmi.

Rozdział III

Środki ochrony i promowania praw ofiar gwarantujące równość płci

Artykuł 10

Identyfikacja ofiar

1. Każda Strona zapewni obecność w składzie właściwych organów osób wykwalifikowanych i wyspecjalizowanych w zapobieganiu i zwalczaniu handlu ludźmi, w identyfikowaniu i pomaganiu ofiarom, w tym dzieciom, oraz zapewni, że różne organy nawiążą współpracę między sobą, jak również z odpowiednimi instytucjami wspierającymi, w celu zapewnienia, że proces identyfikacji ofiar będzie następował z należyтым poszanowaniem szczególnej sytuacji kobiet i dzieci będących ofiarami, a w odpowiednich wypadkach, ofiarom będą wydawane pozwolenia na pobyt na warunkach określonych w artykule 14 niniejszej Konwencji.

2. Każda Strona podejmie takie działania ustawodawcze lub inne, jakie mogą okazać się konieczne, dla identyfikacji ofiar, stosownie do okoliczności we współpracy z innymi Stronami i odpowiednimi organizacjami wspierającymi. Każda ze Stron zapewni, że w wypadku, jeżeli właściwe organy mają uzasadnione podstawy, aby przypuszczać, że dana osoba jest ofiarą handlu ludźmi, to osoba ta nie zostanie wydalona z jej terytorium, dopóki proces jej identyfikacji jako ofiary przestępstwa, określonego w artykule 18 niniejszej

Konwencji, nie zostanie zakończony przez właściwe organy i zapewni także, że osoba ta będzie korzystać z pomocy przewidzianej w artykule 12 ustęp 1 i 2.

3. W sytuacji gdy nie ma pewności co do wieku ofiary i istnieją powody, aby sądzić, że ofiara jest dzieckiem, to należy domniemywać, że ofiara jest dzieckiem i zapewnić jej specjalne środki ochrony do czasu zakończenia sprawdzania jej wieku.

4. Jeżeli pozostawione bez opieki dziecko zostanie zidentyfikowane jako ofiara, każda Strona:

- a) zapewni reprezentację dziecka przez kuratora, organizację lub organ odpowiedzialny za działanie w najlepszym interesie dziecka,
- b) podejmie niezbędne kroki w celu ustalenia tożsamości i obywatelstwa dziecka,
- c) podejmie wszelkie wysiłki w celu zlokalizowania rodziny dziecka, jeżeli jest to w najlepszym interesie dziecka.

Artykuł 11

Ochrona życia prywatnego

1. Każda Strona zapewni ochronę życia prywatnego oraz tożsamości ofiar. Dane osobowe ofiar będą przechowywane i używane w zgodzie z warunkami określonymi przez Konwencję o ochronie osób w związku z automatycznym przetwarzaniem danych osobowych (ETS Nr 108).

2. Każda Strona podejmie działania dla zapewnienia, w szczególności, że tożsamość lub szczegóły umożliwiające identyfikację dziecka – ofiary handlu ludźmi nie będą podawane do wiadomości publicznej przez media, bądź w jakikolwiek inny sposób, poza wyjątkowymi sytuacjami, gdy ułatwi to odnalezienie członków rodziny, bądź zabezpieczenie dobra i ochrony dziecka.

3. Każda Strona rozważy przyjęcie, zgodnie z artykułem 10 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności w wykładni Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, działań zachęcających media do ochrony życia prywatnego i tożsamości ofiar zarówno poprzez samoregulację, jak również poprzez działania regulacyjne podejmowane przez Państwo lub wspólnie z państwem.

Artykuł 12

Pomoc dla ofiar

1. Każda Strona podejmie takie ustawodawcze lub inne działania, jakie mogą być konieczne w celu pomocy ofiarom w odzyskaniu równowagi fizycznej, psychicznej i społecznej. Pomoc ta obejmie co najmniej:

- a) warunki życia zapewniające egzystencję, poprzez takie środki, jak: odpowiednie i bezpieczne zakwaterowanie, pomoc psychologiczna i materialna,
- b) dostęp do pomocy medycznej w nagłych wypadkach,
- c) pomoc tłumacza, w stosownych przypadkach,
- d) poradnictwo i informację, dotyczące w szczególności praw przysługujących ofiarom oraz dostępnych dla nich świadczeń, w języku dla nich zrozumiałym,
- e) pomoc mającą na celu umożliwienie im przedstawienia i rozpatrzenia swoich praw i interesów na odpowiednim etapie postępowania karnego prowadzonego przeciwko sprawcom,
- f) dostęp do edukacji dla dzieci.

2. Każda Strona w sposób należyty weźmie pod uwagę potrzeby bezpieczeństwa i ochrony ofiar.

3. Dodatkowo, każda Strona zapewni konieczną pomoc medyczną lub inną ofiarom legalnie przebywającym na jej terytorium, które nie mają odpowiednich środków i potrzebują takiej pomocy.

4. Każda ze Stron określi zasady na podstawie których ofiary legalnie przebywające na jej terytorium będą uprawnione do dostępu do rynku pracy, szkolenia zawodowego i edukacji.

5. Każda Strona podejmie działania, stosownie do okoliczności i na podstawie warunków przewidzianych w jej prawie wewnętrznym, w celu współpracy z organizacjami pozarządowymi, innymi odpowiednimi organizacjami lub też innymi czynnikami społeczeństwa obywatelskiego zajmującymi się pomocą ofiarom.

6. Każda Strona podejmie takie działania ustawodawcze lub inne, jakie mogą okazać się konieczne dla zapewnienia, że pomoc dla ofiary nie będzie uzależniona od jej zgody na występowanie w charakterze świadka.

7. W celu implementacji postanowień niniejszego artykułu, każda Strona dopilnuje, żeby świadczenia dla ofiar były zapewnione za ich zgodą i wiedzą z uwzględnieniem specjalnych potrzeb osób szczególnie narażonych oraz praw dzieci pod względem zakwaterowania, edukacji i właściwej opieki zdrowotnej.

Artykuł 13

Okres dochodzenia do równowagi i do namysłu

1. Każda Strona zagwarantuje w swoim prawie wewnętrznym okres dochodzenia do równowagi i do namysłu, trwający co najmniej 30 dni, jeżeli istnieją uzasadnione podstawy aby sądzić, że osoba, o którą chodzi, jest ofiarą. Okres ten powinien być wystarczający, aby umożliwić zainteresowanej osobie dojście do równowagi, jak również uwolnienie się spod wpływu osób dopuszczających się handlu ludźmi lub podjęcie świadomej decyzji dotyczącej współpracy z odpowiednimi organami. W tym okresie nie można wykonać jakiegokolwiek nakazu wydalenia ofiary. Niniejsze postanowienie nie wyklucza działań prowadzonych przez właściwe władze na wszystkich etapach stosownych postępowań krajowych, w szczególności podczas prowadzonych postępowań przygotowawczych i sądowych dotyczących czynów uznanych za przestępstwa zgodnie z niniejszą Konwencją. W tym okresie Strony zezwolą osobom zainteresowanym na pozostanie na ich terytorium.

2. W tym okresie, osoby, o których mowa w ustępie 1 niniejszego artykułu, będą uprawnione do korzystania ze środków przewidzianych w artykule 12 ustęp 1 i 2.

3. Strony nie są zobowiązane do przestrzegania tego okresu jeśli sprzeciwia się to względem porządku publicznego lub jeśli okaże się, iż status ofiary został przyznany niewłaściwie.

Artykuł 14

Zezwolenie na pobyt

1. Każda Strona wyda ofiarom odnawialne zezwolenie na pobyt w jednej z poniższych sytuacji bądź w obu:

- a) gdy właściwy organ uzna, że ich pobyt jest niezbędny ze względu na ich sytuację osobistą,
- b) gdy właściwy organ uzna, że ich pobyt jest niezbędny dla celów ich współpracy z właściwymi organami w zakresie postępowania przygotowawczego lub karnego sądowego.

2. Zezwolenie na pobyt dla dzieci będących ofiarami, gdy jest to niezbędne ze względów prawnych, będzie wydawane zgodnie z najlepszym interesem dziecka i stosownie odnawiane na tych samych warunkach.

3. Nieprzedłużenie lub wycofanie zezwolenia na pobyt podlega warunkom określonym w prawie wewnętrznym Strony.

4. Jeżeli ofiara złoży wniosek o inny rodzaj zezwolenia na pobyt, zainteresowana Strona weźmie pod uwagę fakt, że ofiara posiada, bądź posiadała zezwolenie na pobyt zgodnie z ustępem 1.

5. Mając na względzie zobowiązania Stron, do których odnosi się artykuł 40 niniejszej Konwencji, każda Strona zapewni, że wydanie zezwolenia zgodnie z tym postanowieniem nastąpi bez uszczerbku dla prawa ubiegania się i korzystania z azylu .

Artykuł 15

Odszkodowanie oraz prawne zadośćuczynienie

1. Każda Strona zapewni ofiarom dostęp, od momentu ich pierwszego kontaktu z właściwymi organami, do informacji dotyczących stosownych postępowań sądowych i administracyjnych, w języku dla nich zrozumiałym.

2. Każda Strona zapewni w swoim prawie wewnętrznym prawo ofiar do uzyskania bezpłatnej pomocy prawnej na warunkach określonych w jej prawie wewnętrznym.

3. Każda Strona zapewni w swoim prawie wewnętrznym prawo ofiar do uzyskania odszkodowania od sprawców.

4. Każda Strona podejmie takie działania ustawodawcze lub inne, jakie mogą okazać się konieczne dla zagwarantowania ofiarom odszkodowania zgodnie z warunkami określonymi w jej prawie wewnętrznym, na przykład poprzez utworzenie funduszu odszkodowawczego dla ofiar bądź też poprzez działania lub programy mające na celu pomoc socjalną i integrację społeczną ofiar, które mogłyby być finansowane z aktywów uzyskanych dzięki zastosowaniu metod określonych w artykule 23.

Artykuł 16

Repatriacja i powrót ofiar

1. Strona, której ofiara jest obywatelem lub też na terytorium której posiadała ona prawo stałego pobytu w chwili wjazdu na terytorium Strony przyjmującej, z należyтым szacunkiem dla przysługujących ofierze praw, bezpieczeństwa oraz godności, ułatwi i wyrazi zgodę na jej powrót bez nadmiernej i nieuzasadnionej zwłoki.

2. Jeżeli Strona odsyła ofiarę do innego Państwa, to powrót ten powinien nastąpić z należyтым poszanowaniem bezpieczeństwa i godności tej osoby, jak również z uwzględnieniem stanu wszelkich postępowań prawnych związanych z faktem, że dana osoba jest ofiarą, oraz powinien być w miarę możliwości dobrowolny.

3. Na wniosek Strony przyjmującej Strona wezwana sprawdzi, czy osoba będąca ofiarą jest jej obywatelem lub też czy posiadała prawo stałego pobytu na jej terytorium w chwili wjazdu na terytorium Strony przyjmującej.

4. W celu ułatwienia powrotu ofierze nie posiadającej właściwych dokumentów, Strona, której obywatelem jest ofiara lub na terytorium której ofiara posiadała prawo stałego pobytu w chwili wjazdu na terytorium Strony przyjmującej, wyrazi zgodę, na wniosek Strony przyjmującej, na wydanie takich dokumentów podróży lub innego upoważnienia, jakie mogą okazać się konieczne dla umożliwienia danej osobie wielokrotnego wjazdu na jej terytorium.

5. Każda Strona podejmie takie działania ustawodawcze lub inne, jakie mogą okazać się konieczne, dla stworzenia programów repatriacji, włączając w to odpowiednie instytucje krajowe i międzynarodowe, w tym organizacje pozarządowe. Programy te mają na celu ochronę ofiar przed ponowną wiktyimizacją. Każda Strona powinna podjąć wszelkie starania dla reintegracji ofiar ze społeczeństwem Strony, do której ofiary powracają łącznie z reintegracją w systemie edukacji i na rynku pracy, w szczególności poprzez nabywanie i doskonalenie ich zdolności zawodowych. W odniesieniu do dzieci, programy te powinny obejmować korzystanie z prawa do edukacji oraz działania mające na celu zapewnienie odpowiedniej opieki albo przyjęcie ich przez rodziny lub odpowiednie instytucje opiekuńcze.

6. Każda Strona podejmie takie działania ustawodawcze lub inne, jakie mogą okazać się konieczne dla udostępnienia ofiarom, stosownie do okoliczności we współpracy z jakąkolwiek inną zainteresowaną Stroną, informacji kontaktowych dotyczących instytucji takich jak organy stosowania prawa, organizacje pozarządowe, przedstawiciele zawodów prawniczych mogący udzielać porad oraz organy opieki społecznej, które mogą im udzielić pomocy w kraju, do którego powracają, bądź są repatriowani.

7. Dzieci będące ofiarami nie będą zwracane do danego Państwa, jeżeli istnieje wskazanie, będące następstwem oceny ryzyka i bezpieczeństwa, że powrót ten nie leży w najlepszym interesie dziecka.

Artykuł 17

Równość płci

Każda Strona, stosując działania, do których odnosi się niniejszy rozdział, będzie dążyć do promowania zasady równości płci oraz stosowania strategii równouprawnienia płci w rozwoju, implementacji i ocenie tych działań.

Rozdział IV
Prawo karne materialne

Artykuł 18
Penalizacja handlu ludźmi

Każda Strona podejmie takie działania ustawodawcze lub inne, jakie mogą okazać się konieczne dla uznania za przestępstwa czynów zawartych w artykule 4 niniejszej Konwencji, jeżeli zostały popełnione umyślnie.

Artykuł 19
Penalizacja korzystania z usług ofiar handlu ludźmi

Każda Strona rozważy podjęcie takich działań ustawodawczych lub innych, jakie mogą okazać się konieczne dla uznania za przestępstwa, zgodnie z jej prawem wewnętrznym, korzystania z usług będących formami wykorzystywania osoby określonymi w artykule 4 litera a niniejszej Konwencji, ze świadomością, że osoba ta jest ofiarą handlu ludźmi.

Artykuł 20
Penalizacja czynów związanych z dokumentami podróży lub tożsamości

Każda Strona podejmie takie działania ustawodawcze lub inne, jakie mogą okazać się konieczne dla uznania za przestępstwa następujących czynów, jeżeli zostały popełnione umyślnie i w celu umożliwienia handlu ludźmi:

- a) fałszowanie dokumentów podróży lub tożsamości,
- b) podrabianie lub dostarczanie takich dokumentów,
- c) zatrzymywanie, usuwanie, ukrywanie, uszkodzanie lub niszczenie dokumentów podróży lub tożsamości należących do innej osoby.

Artykuł 21

Usiłowanie oraz pomocnictwo i podżeganie

1. Każda Strona podejmie takie działania ustawodawcze lub inne, jakie mogą okazać się konieczne dla uznania za przestępstwa popełnionych umyślnie pomocnictwa lub podżegania do dokonania któregokolwiek z przestępstw określonych zgodnie z artykułem 18 oraz artykułem 20 niniejszej Konwencji.

2. Każda Strona podejmie takie działania ustawodawcze lub inne, jakie mogą okazać się konieczne dla uznania za przestępstwo, umyślnego usiłowania popełnienia przestępstw określonych zgodnie z artykułem 18 oraz artykułem 20 litera a niniejszej Konwencji.

Artykuł 22

Odpowiedzialność osób prawnych

1. Każda Strona podejmie takie działania ustawodawcze lub inne, jakie mogą okazać się konieczne dla zapewnienia, że osoba prawna może zostać pociągnięta do odpowiedzialności za czyn uznany za przestępstwo zgodnie z niniejszą Konwencją, popełniony dla jej korzyści przez jakąkolwiek osobę fizyczną, działającą bądź samodzielnie, bądź wchodzącą w skład organu osoby prawnej, zajmującą pozycję wiodącą w obrębie danej osoby prawnej z uwagi na:

- a) uprawnienie do reprezentowania osoby prawnej,
- b) kompetencję do podejmowania decyzji w imieniu osoby prawnej,
- c) kompetencję do sprawowania kontroli w obrębie osoby prawnej.

2. Poza przypadkami przewidzianymi w ustępie 1, każda Strona podejmie niezbędne działania dla zapewnienia, iż osoba prawna będzie mogła zostać pociągnięta do odpowiedzialności wtedy, gdy brak nadzoru lub kontroli ze strony osoby fizycznej określonej w ustępie 1, umożliwił popełnienie przestępstwa określonego zgodnie z niniejszą Konwencją na korzyść tejże osoby prawnej przez osobę fizyczną działającą w ramach przysługujących jej uprawnień.

3. Z zastrzeżeniem zasad prawnych Strony, odpowiedzialność osoby prawnej może mieć charakter karny, cywilny lub administracyjny.

4. Powyższa odpowiedzialność nie wyklucza odpowiedzialności karnej osób fizycznych, które dopuściły się popełnienia przestępstwa.

Artykuł 23

Sankcje i środki

1. Każda Strona podejmie takie środki ustawodawcze lub inne, jakie mogą okazać się konieczne dla zapewnienia, że czyny uznane za przestępstwa zgodnie z artykułami od 18 do 21 są karalne za pomocą skutecznych, proporcjonalnych i odstrasających sankcji. Sankcje te w stosunku do przestępstw określonych zgodnie z artykułem 18, popełnionych przez osoby fizyczne, obejmą kary pozbawienia wolności, które mogą dać podstawę do ekstradycji.

2. Każda Strona zapewni, że osoby prawne pociągnięte do odpowiedzialności zgodnie z artykułem 22, będą podlegały skutecznym, proporcjonalnym i odstrasającym sankcjom lub środkom karnym, w tym karom pieniężnym.

3. Każda Strona podejmie takie środki ustawodawcze lub inne, jakie mogą okazać się konieczne dla umożliwienia jej skonfiskowania lub pozbawienia w inny sposób narzędzi i korzyści pochodzących z popełnienia czynów uznanych za przestępstwa zgodnie z artykułami 18 i 20 litera a niniejszej Konwencji, bądź też mienia, którego wartość odpowiada tymże korzyściom.

4. Każda Strona podejmie takie środki ustawodawcze lub inne, jakie mogą okazać się konieczne dla umożliwienia czasowego lub trwałego zamknięcia przedsiębiorstwa, które było używane do prowadzenia handlu ludźmi, nie naruszając przy tym praw osób trzecich działających w dobrej wierze lub dla umożliwienia odmówienia sprawcy, czasowo, bądź trwale, wydania zezwolenia na prowadzenie działalności, przy wykonywaniu której doszło do popełnienia tego przestępstwa.

Artykuł 24

Okoliczności obciążające

Każda Strona zapewni, iż następujące okoliczności będą uważane za obciążające przy określaniu wysokości kary za popełnienie czynów uznanych za przestępstwa zgodnie z artykułem 18 niniejszej Konwencji:

- a) przestępstwo w sposób umyślny lub przez rażące niedbalstwo naraziło na niebezpieczeństwo życia ofiary,
- b) przestępstwo zostało popełnione przeciwko dziecku,
- c) przestępstwo zostało popełnione przez urzędnika państwowego przy wykonywaniu obowiązków,
- d) przestępstwo zostało popełnione w ramach działania w zorganizowanej grupie przestępczej.

Artykuł 25

Wcześniejsze wyroki skazujące

Każda Strona podejmie takie środki ustawodawcze lub inne, jakie mogą okazać się konieczne dla umożliwienia uwzględnienia przy określaniu wysokości kary ostatecznych wyroków wydanych przez inną Stronę, w związku z popełnieniem czynów uznanych za przestępstwa zgodnie z niniejszą Konwencją.

Artykuł 26

Klauzula niekaralności

Każda Strona, zgodnie z podstawowymi zasadami swojego wewnętrznego systemu prawnego, zapewni możliwość nie karania ofiar za ich udział w czynach bezprawnych w zakresie, w jakim były do tego zmuszone.

Rozdział V

Ściganie, oskarżanie i procedura karna

Artykuł 27

Wszczęcie postępowania na wniosek strony i z urzędu

1. Każda Strona zapewni, że wszczęcie postępowania przygotowawczego lub sądowego w stosunku do czynów uznanych za przestępstwa zgodnie z niniejszą Konwencją

nie będzie uzależnione od wniesienia przez ofiarę skargi lub oskarżenia, przynajmniej w sytuacji gdy przestępstwo zostało dokonane w całości lub w części na jej terytorium.

2. Każda Strona zapewni, aby ofiary przestępstwa popełnionego na terytorium innej Strony niż ta, gdzie przebywają, mogły wnieść skargę do właściwych władz Państwa ich pobytu. Właściwy organ, do którego wniesiono skargę, o ile sam nie ma kompetencji w tym względzie, przekaze skargę bezzwłocznie do właściwego organu Strony, na terytorium której przestępstwo zostało popełnione. Skarga zostanie rozpatrzona zgodnie z prawem wewnętrznym Strony, na terytorium której przestępstwo zostało popełnione.

3. Każda Strona zapewni, poprzez działania ustawodawcze lub inne, zgodnie z warunkami przewidzianymi w jej prawie wewnętrznym, każdej grupie, fundacji, stowarzyszeniu lub organizacjom pozarządowym, których celem jest zwalczanie handlu ludźmi, bądź ochrona praw człowieka, możliwość udzielenia ofierze za jej zgodą pomocy i wsparcia w trakcie trwających postępowań karnych dotyczących popełnienia czynu uznanego za przestępstwo zgodnie z artykułem 18 niniejszej Konwencji.

Artykuł 28

Ochrona ofiar, świadków i osób współpracujących z wymiarem sprawiedliwości

1. Każda Strona podejmie takie środki ustawodawcze lub inne, jakie mogą okazać się konieczne dla udzielenia skutecznej i właściwej ochrony przed potencjalnym odwetem lub zastraszeniem, w szczególności w trakcie i po zakończeniu postępowania przygotowawczego lub sądowego, dla:

- a) ofiar,
- b) stosownie do okoliczności, osób, składających doniesienie o popełnieniu czynów uznanych za przestępstwa zgodnie z artykułem 18 niniejszej Konwencji lub w inny sposób współpracujących z organami prowadzącymi postępowanie przygotowawcze lub sądowe,
- c) świadków, których zeznania dotyczą czynów uznanych za przestępstwa zgodnie z artykułem 18 niniejszej Konwencji,
- d) w sytuacji gdy jest to konieczne, członków rodzin osób, o których mowa w literze a i c.

2. Każda Strona podejmie takie środki ustawodawcze lub inne, jakie mogą okazać się konieczne dla zapewnienia i zaoferowania różnych rodzajów ochrony. Środki te mogą

obejmować: ochronę fizyczną, zmianę miejsca zamieszkania, zmianę tożsamości oraz pomoc w uzyskaniu pracy.

3. Dziecku będącemu ofiarą zostaną zapewnione specjalne środki ochrony, uwzględniające najlepszy interes dziecka.

4. Każda Strona podejmie takie środki ustawodawcze lub inne, jakie mogą okazać się konieczne dla zapewnienia, gdy jest to niezbędne, właściwej ochrony przed potencjalnym odwetem lub zastraszeniem dla członków grup, fundacji, stowarzyszeń i organizacji pozarządowych prowadzących działania określone w artykule 27 ustęp 3, w szczególności w trakcie i po zakończeniu postępowania przygotowawczego i sądowego przeciwko sprawcom.

5. Każda Strona rozważy zawarcie umów lub porozumień z innymi Państwami w celu implementacji postanowień niniejszego artykułu.

Artykuł 29

Organy wyspecjalizowane i jednostki koordynujące

1. Każda Strona podejmie takie środki, jakie mogą okazać się konieczne dla zapewnienia osób lub jednostek organizacyjnych wyspecjalizowanych w zwalczaniu handlu ludźmi i ochronie ofiar. Takie osoby lub jednostki organizacyjne będą posiadać niezbędną niezależność zgodnie z podstawowymi zasadami systemu prawnego Strony, w celu umożliwienia im sprawowania ich funkcji w sposób skuteczny i wolny od niewłaściwych nacisków. Osoby te lub personel jednostek organizacyjnych będą posiadać odpowiednie wykształcenie oraz środki finansowe do wykonywania swoich zadań.

2. Każda Strona podejmie takie środki, jakie mogą okazać się konieczne dla zapewnienia koordynacji polityki i działań jej resortów oraz innych organów publicznych w zakresie przeciwdziałania handlowi ludźmi, stosownie do okoliczności, poprzez ustanowienie organów koordynujących.

3. Każda Strona wprowadzi oraz rozwinie szkolenia dla właściwych urzędników w zakresie zapobiegania i zwalczania handlu ludźmi, w tym szkolenia na temat praw człowieka. Szkolenia mogą uwzględniać specyfikę instytucji i stosownie do okoliczności koncentrować się na metodach wykorzystywanych w celu zapobiegania takiemu handlowi, oskarżania osób dopuszczających się handlu ludźmi oraz ochrony praw ofiar, włączając w to ochronę ofiar przed osobami dopuszczającymi się handlu ludźmi.

4. Każda Strona rozważy ustanowienie Krajowych Sprawozdawców lub innych mechanizmów monitorowania działalności prowadzonej przez instytucje państwowe przeciwko handlowi ludźmi oraz implementacji wymogów określonych w prawie wewnętrznym.

Artykuł 30

Postępowania sądowe

Zgodnie z Konwencją o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, a w szczególności z jej artykułem 6, każda Strona podejmie takie środki ustawodawcze lub inne, jakie mogą okazać się konieczne dla zapewnienia w toku postępowania sądowego:

- a) ochrony życia prywatnego ofiar i kiedy to odpowiednie, ich tożsamości,
  - b) zapewnienia bezpieczeństwa ofiar i ich ochrony przed zastraszaniem,
- zgodnie z warunkami określonymi w prawie krajowym, a przypadku ofiar będących dziećmi, poprzez zaspokojenie ich potrzeb i zapewnienie ich prawa do szczególnych środków ochrony.

Artykuł 31

Jurysdykcja

1. Każda Strona podejmie takie środki ustawodawcze lub inne, jakie mogą okazać się konieczne dla ustanowienia swej jurysdykcji wobec każdego czynu uznanego za przestępstwo zgodnie z niniejszą Konwencją, gdy to przestępstwo zostało popełnione:

- a) na terytorium Strony, lub
- b) na pokładzie okrętu pływającego pod banderą tejże Strony, lub
- c) na pokładzie samolotu zarejestrowanego na podstawie prawa tejże Strony, lub

- d) przez jednego z jej obywateli lub przez bezpaństwowca, który posiada swoje zwykłe miejsce zamieszkania na jej terytorium, jeżeli przestępstwo to jest karalne według prawa karnego miejsca jego popełnienia lub jeżeli zostało popełnione poza obszarem jurysdykcji terytorialnej jakiegokolwiek Państwa,
- e) przeciwko obywatelowi Strony.

2. Każda Strona może, podczas podpisania lub składania dokumentu ratyfikacyjnego, akceptacji, zatwierdzenia bądź przystąpienia, poprzez oświadczenie adresowane do Sekretarza Generalnego Rady Europy, zastrzec prawo do niestosowania bądź stosowania tylko w szczególnych przypadkach lub warunkach zasad jurysdykcji ustanowionych w ustępie 1 litera d i e niniejszego artykułu, bądź jakiegokolwiek jego części.

3. Każda Strona podejmie takie środki, jakie mogą być konieczne dla ustanowienia swojej jurysdykcji w odniesieniu do przestępstw określonych w niniejszej Konwencji, w przypadkach gdy domniemany sprawca znajduje się na jej terytorium i po otrzymaniu wniosku o ekstradycję nie jest poddawany ekstradycji do innej Strony wyłącznie ze względu na swoje obywatelstwo.

4. W sytuacji gdy więcej niż jedna Strona uznaje swoją jurysdykcję w odniesieniu do domniemanego czynu uznanego za przestępstwo zgodnie z niniejszą Konwencją, zainteresowane Strony, stosownie do okoliczności, podejmą konsultacje celem określenia czyja jurysdykcja jest najwłaściwsza dla wniesienia oskarżenia.

5. Bez uszczerbku dla ogólnych norm prawa międzynarodowego, niniejsza Konwencja nie wyłącza jurysdykcji w sprawach karnych wykonywanej przez Stronę zgodnie z jej prawem wewnętrznym.

Rozdział VI

Współpraca międzynarodowa i współpraca ze społeczeństwem obywatelskim

Artykuł 32

Ogólne zasady i środki współpracy międzynarodowej

Strony, w możliwie najszerszym zakresie, będą współpracować ze sobą zgodnie z postanowieniami niniejszej Konwencji oraz poprzez zastosowanie odpowiednich

międzynarodowych i regionalnych instrumentów, porozumień uzgodnionych na podstawie jednolitego lub wzajemnego ustawodawstwa oraz ich prawa wewnętrznego, dla celów:

- zapobiegania i zwalczania handlu ludźmi,
- ochrony ofiar i pomocy ofiarom,
- postępowań przygotowawczych lub sądowych dotyczących czynów uznanych za przestępstwa zgodnie z niniejszą Konwencją.

Artykuł 33

Środki związane z zagrożonymi lub zaginionymi osobami

1. Jeżeli Strona w oparciu o posiadane informacje ma uzasadnione podstawy by przypuszczać, że życie, wolność, integralność fizyczna osoby, o której mowa w artykule 28 ustęp 1, znajduje się w bezpośrednim zagrożeniu na terytorium innej Strony, to Strona posiadająca informacje, w tej wyjątkowej sytuacji, przekaze je bezzwłocznie drugiej Stronie celem podjęcia właściwych działań ochronnych.

2. Strony niniejszej Konwencji mogą rozważyć wzmocnienie wzajemnej współpracy w zakresie poszukiwania zaginionych osób, w szczególności zaginionych dzieci, jeżeli dostępne informacje prowadzą je do przekonania, że dana osoba jest ofiarą handlu ludźmi. W tym celu strony mogą zawierać ze sobą umowy dwustronne lub wielostronne.

Artykuł 34

Informacje

1. Strona wezwana poinformuje niezwłocznie Stronę wzywającą o końcowym wyniku działań podjętych stosownie do niniejszego rozdziału. Strona wezwana poinformuje również niezwłocznie Stronę wzywającą, o jakichkolwiek okolicznościach, które czynią niemożliwym przeprowadzenie żądanego działania lub mogą je znacznie opóźnić.

2. Strona może, w granicach wynikających z jej prawa wewnętrznego i bez wcześniejszego wniosku, przekazać innej Stronie informacje uzyskane w ramach swoich własnych działań śledczych, jeśli uzna, że ujawnienie takich informacji mogłoby pomóc Stronie otrzymującej we wszczęciu lub prowadzeniu postępowań przygotowawczych lub

sądowych dotyczących czynów uznanych za przestępstwa określone zgodnie z niniejszą Konwencją lub jeżeli informacje te mogłyby doprowadzić do wystąpienia przez tę Stronę z wnioskiem o współpracę na podstawie niniejszego rozdziału.

3. Przed przekazaniem tychże informacji Strona dostarczająca je może zażądać, aby pozostały poufne lub były wykorzystywane z zastrzeżeniem warunków. Jeżeli Strona otrzymująca nie może spełnić tego żądania, powinna poinformować o tym drugą Stronę, która wówczas rozstrzygnie, czy mimo to informacje powinny zostać przekazane. Jeżeli Strona otrzymująca informacje zaakceptuje warunki dotyczące wykorzystania informacji, wówczas będzie nimi związana.

4. Wszelkie żądane informacje dotyczące artykułów 13, 14 i 16, niezbędne dla zapewnienia praw przyznanych w tych artykułach, będą z należyтым poszanowaniem artykułu 11 niniejszej Konwencji bezzwłocznie przesyłane na wniosek zainteresowanej Strony.

Artykuł 35

Współpraca ze społeczeństwem obywatelskim

Każda Strona zachęci organy państwowe i urzędników publicznych, do współpracy z organizacjami pozarządowymi, innymi właściwymi organizacjami oraz członkami społeczeństwa obywatelskiego w nawiązywaniu strategicznych partnerstw dla osiągnięcia celów niniejszej Konwencji.

Rozdział VII

Mechanizm monitoringu

Artykuł 36

Grupa ekspertów do spraw działań przeciwko handlowi ludźmi

1. Grupa ekspertów do spraw działań przeciwko handlowi ludźmi (zwana dalej „GRETA”) będzie monitorować implementację niniejszej Konwencji przez Strony.

2. GRETA składać się będzie z minimum 10, a maksimum z 15 członków, z uwzględnieniem równego udziału kobiet i mężczyzn oraz czynnika geograficznego, jak również wszechstronnej, specjalistycznej wiedzy. Członkowie GRETA będą wybierani przez Komitet Stron spośród obywateli Państw-Stron Konwencji na okres 4 lat, z zastrzeżeniem możliwości jednokrotnego ponownego wyboru.

3. Wybory członków GRETA oparte będą na następujących zasadach:

- a) eksperci będą wybierani spośród osób o wysokiej moralności, znanych za ich uznane kompetencje w dziedzinie praw człowieka, udzielania pomocy i ochrony ofiarom oraz działań przeciwko handlowi ludźmi, bądź też posiadających doświadczenie zawodowe w obszarach objętych regulacją niniejszej Konwencji,
- b) będą sprawować swoje funkcje osobiście, będą niezależni i bezstronni w wykonywaniu swoich funkcji oraz zdolni do skutecznego wykonywania swoich obowiązków,
- c) dwóch obywateli tego samego państwa nie może być członkami GRETA,
- d) eksperci powinni reprezentować główne systemy prawne.

4. Procedura wyborów członków GRETA zostanie określona przez Komitet Ministrów w ciągu roku od wejścia w życie niniejszej Konwencji, po odbyciu konsultacji i uzyskaniu jednomyślnej zgody ze strony Państw-Stron Konwencji. GRETA przyjmie własny regulamin.

Artykuł 37

Komitet Stron

1. Komitet Stron składa się z przedstawicieli Państw-Stron niniejszej Konwencji wchodzących w skład Komitetu Ministrów Rady Europy oraz przedstawicieli Stron Konwencji nie będących członkami Rady Europy.

2. Komitet Stron będzie zwoływany przez Sekretarza Generalnego Rady Europy. Jego pierwsze posiedzenie odbędzie się w ciągu roku od wejścia w życie niniejszej Konwencji w celu dokonania wyboru członków GRETA. Kolejne spotkania będą odbywać się na wniosek jednej trzeciej Stron, Przewodniczącego GRETA lub Sekretarza Generalnego.

3. Komitet Stron przyjmie własny regulamin.

Artykuł 38

Procedura

1. Proces oceny dotyczył będzie Stron Konwencji i zostanie podzielony na etapy, których długość określi GRETA. Na początku każdego etapu GRETA dokona wskaże szczegółowe postanowienia, na których opierać się będzie proces oceny.

2. GRETA określi najważniejsze środki służące przeprowadzeniu tejże ewaluacji. GRETA może w szczególności przyjąć kwestionariusz dla każdego z etapów procesu oceny, który może służyć za podstawę do oceny implementacji przez Strony niniejszej Konwencji. Kwestionariusz ten zostanie skierowany do wszystkich Stron. Strony są zobowiązane do udzielenia odpowiedzi na tenże kwestionariusz, jak również na każdy inny wniosek o udzielenie informacji ze strony GRETA.

3. GRETA może zwrócić się z prośbą o udzielenie informacji do społeczeństwa obywatelskiego.

4. Dodatkowo, GRETA, we współpracy z władzami krajowymi i ustanowioną przez te władze osobą kontaktową oraz w razie potrzeby, z pomocą niezależnych ekspertów krajowych, może organizować wizyty w poszczególnych krajach. Podczas tych wizyt, członkom GRETA mogą towarzyszyć specjaliści z poszczególnych dziedzin.

5. GRETA przygotowuje projekt raportu, zawierający analizę dotyczącą implementacji poszczególnych przepisów, na których opiera się ocena, a także sugestie i propozycje dotyczące sposobu w jaki dana Strona może rozwiązać problemy zidentyfikowane w wyniku przeprowadzonej oceny. Projekt raportu zostanie przekazany, w celu przedstawienia uwag Stronie poddawanej ocenie. Uwagi Strony zostaną wzięte pod uwagę przez GRETA przy opracowywaniu raportu.

6. Na tej podstawie GRETA przyjmie swój raport oraz wnioski dotyczące działań podejmowanych przez ocenianą Stronę w celu implementacji postanowień niniejszej Konwencji. Raport wraz z wnioskami zostanie przesłany do zainteresowanej Strony i do Komitetu Stron. Raport i wnioski GRETA wraz z ewentualnymi uwagami zainteresowanego Państwa, będą podane do publicznej wiadomości od chwili ich przyjęcia.

7. Nie naruszając postanowień ustępów od 1 do 6 niniejszego artykułu, Komitet Stron może przyjąć, na podstawie raportu i wniosków GRETA, rekomendacje adresowane do Strony: a) dotyczące działań, które powinny zostać podjęte w celu implementacji wniosków GRETA, w razie konieczności ustalając datę przedłożenia informacji na temat ich implementacji, i b) mające na celu wspieranie współpracy ze Stroną dla właściwej implementacji niniejszej Konwencji.

Rozdział VIII

Stosunek do innych międzynarodowych instrumentów

Artykuł 39

Stosunek do Protokołu o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, uzupełniającego Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej

Konwencja niniejsza nie narusza praw i obowiązków wynikających z postanowień Protokołu o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, uzupełniającego Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej i dąży do wzmocnienia zapewnionej przez niego ochrony oraz rozwoju zawartych w nim standardów.

Artykuł 40

Stosunek do innych instrumentów międzynarodowych

1. Konwencja niniejsza nie narusza praw i obowiązków wynikających z innych instrumentów międzynarodowych, których Strony niniejszej Konwencji są lub staną się Stronami i które zawierają postanowienia w kwestiach uregulowanych niniejszą Konwencją oraz które zapewniają większą ochronę i pomoc ofiarom handlu ludźmi.

2. Strony Konwencji mogą zawierać ze sobą umowy dwustronne lub wielostronne w sprawach będących przedmiotem regulacji niniejszej Konwencji, w celu uzupełnienia lub wzmocnienia jej postanowień albo w celu ułatwienia realizacji zasad w niej zawartych.

3. Strony, które są członkami Unii Europejskiej będą, w swoich wzajemnych stosunkach stosować reguły Wspólnoty i Unii Europejskiej w zakresie, w jakim istnieją reguły Wspólnoty i Unii Europejskiej dotyczące danego zagadnienia i dające się zastosować w konkretnej sprawie, o ile nie narusza to przedmiotu i celu niniejszej Konwencji oraz nie narusza jej pełnego stosowania wobec innych Stron.

4. Żadne z postanowień niniejszej Konwencji nie narusza praw, zobowiązań oraz obowiązków Państw oraz osób wynikających z prawa międzynarodowego, w tym międzynarodowego prawa humanitarnego oraz międzynarodowego prawa ochrony praw człowieka oraz w szczególności, tam gdzie ma to zastosowanie, Konwencji z 1951 roku oraz Protokołu z 1967 roku dotyczących statusu uchodźców wraz ze sformułowaną w nich zasadą nie wydalania.

Rozdział IX

Zmiany Konwencji

Artykuł 41

Zmiany Konwencji

1. Każda propozycja zmiany niniejszej Konwencji zgłoszona przez Stronę zostanie przekazana do wiadomości Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy i następnie zostanie przez niego przekazana do Państw członkowskich Rady Europy, wszystkich sygnatariuszy, każdego Państwa-Strony, Wspólnoty Europejskiej, do każdego Państwa zaproszonego do podpisania niniejszej Konwencji zgodnie z postanowieniami artykułu 42 oraz do każdego Państwa zaproszonego do przystąpienia do niniejszej Konwencji zgodnie z postanowieniami artykułu 43.

2. Każda zmiana zaproponowana przez Stronę zostanie przekazana do wiadomości GRETA, która przedstawi Komitetowi Ministrów swoją opinię w kwestii zaproponowanej zmiany.

3. Komitet Ministrów rozważy zaproponowaną poprawkę wraz z opinią przedstawioną przez GRETA, a następnie, po konsultacjach ze Stronami niniejszej Konwencji i po uzyskaniu ich jednomyślnej zgody, może zmianę przyjąć.

4. Tekst każdej zmiany przyjętej przez Komitet Ministrów zgodnie z ustępem 3 niniejszego artykułu zostanie następnie przekazany Stronom do akceptacji.

5. Każda zmiana przyjęta zgodnie z ustępem 3 niniejszego artykułu wejdzie w życie pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie jednego miesiąca od dnia, w którym wszystkie Strony poinformowały Sekretarza Generalnego o jej akceptacji.

Rozdział X

Postanowienia końcowe

Artykuł 42

Podpisanie i wejście w życie Konwencji

1. Konwencja niniejsza będzie otwarta do podpisu dla Państw członkowskich Rady Europy, dla Państw nie będących członkami Rady Europy, które uczestniczyły w jej opracowaniu, oraz dla Wspólnoty Europejskiej.

2. Konwencja niniejsza podlega ratyfikacji, przyjęciu lub zatwierdzeniu. Dokumenty ratyfikacyjne, przyjęcia lub zatwierdzenia zostaną złożone Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy.

3. Konwencja niniejsza wejdzie w życie pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie trzech miesięcy od dnia, w którym dziesięć Państw, w tym co najmniej osiem Państw członkowskich Rady Europy, wyrazi zgodę na związanie się nią zgodnie z postanowieniami poprzedniego ustępu.

4. W stosunku do każdego Państwa wymienionego w ustępie 1 lub w stosunku do Wspólnoty Europejskiej, jeśli wyrażą swoją zgodę na związanie się Konwencją w późniejszym okresie, Konwencja wejdzie w życie pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie trzech miesięcy od dnia złożenia dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia lub zatwierdzenia.

Artykuł 43

Przystąpienie do Konwencji

1. Po wejściu w życie niniejszej Konwencji, Komitet Ministrów Rady Europy może, po zasięgnięciu opinii Stron niniejszej Konwencji i uzyskaniu ich jednomyślnej zgody, zaprosić każde Państwo nie będące członkiem Rady Europy, które nie uczestniczyło w opracowaniu niniejszej Konwencji, do przystąpienia do niej w drodze decyzji podjętej większością przewidzianą w artykule 20 litera d Statutu Rady Europy i przy jednomyślnym wyniku głosowania przedstawicieli Umawiających się Stron upoważnionych do zasiadania w Komitecie Ministrów.

2. W stosunku do każdego przystępującego Państwa, Konwencja wejdzie w życie pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie trzech miesięcy od dnia złożenia Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy dokumentu przystąpienia.

Artykuł 44

Terytorialny zakres stosowania

1. Każde Państwo lub Wspólnota Europejska może, w chwili podpisania lub w chwili składania dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia, wskazać terytorium lub terytoria, do których niniejsza Konwencja będzie miała zastosowanie.

2. Każda Strona może w dowolnym późniejszym czasie w drodze oświadczenia skierowanego do Sekretarza Generalnego Rady Europy rozszerzyć stosowanie niniejszej Konwencji na każde inne terytorium wymienione w tejże deklaracji i za którego stosunki międzynarodowe jest odpowiedzialna lub w imieniu którego upoważniona jest podejmować zobowiązania. W stosunku do takiego terytorium Konwencja wejdzie w życie pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie trzech miesięcy od dnia przyjęcia takiej deklaracji przez Sekretarza Generalnego.

3. Każde oświadczenie złożone na podstawie powyższych dwóch ustępów może, w stosunku do jakiegokolwiek wymienionego w niej terytorium, zostać wycofane poprzez notyfikację skierowaną do Sekretarza Generalnego Rady Europy. Wycofanie stanie się skuteczne pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie trzech miesięcy od dnia przyjęcia tej notyfikacji przez Sekretarza Generalnego.

Artykuł 45

Zastrzeżenia

Nie można składać żadnych zastrzeżeń w stosunku do jakiegokolwiek postanowienia niniejszej Konwencji, z wyjątkiem zastrzeżeń dotyczących artykułu 31 ustęp 2.

Artykuł 46

Wypowiedzenie

1. Każda Strona może w dowolnym czasie wypowiedzieć niniejszą Konwencję w drodze notyfikacji skierowanej do Sekretarza Generalnego Rady Europy.

2. Wypowiedzenie to stanie się skuteczne pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie trzech miesięcy od dnia przyjęcia notyfikacji przez Sekretarza Generalnego.

Artykuł 47

Notyfikacja

Sekretarz Generalny Rady Europy notyfikuje Państwom członkowskim Rady Europy, każdemu Państwu sygnatariuszowi, każdemu Państwu-Stronie, Wspólnocie Europejskiej, każdemu Państwu zaproszonemu do podpisania niniejszej Konwencji, zgodnie z postanowieniami artykułu 42 oraz każdemu Państwu zaproszonemu do przystąpienia do niniejszej Konwencji zgodnie z postanowieniami artykułu 43 o:

- a) każdym podpisaniu,
- b) złożeniu każdego dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia,
- c) każdej dacie wejścia w życie niniejszej Konwencji zgodnie z artykułami 42 i 43,
- d) każdej zmianie przyjętej zgodnie z artykułem 41 oraz dacie wejścia w życie tejże zmiany,
- e) każdym wypowiedzeniu uczynionym zgodnie z postanowieniami artykułu 46,
- f) każdym innym akcie, notyfikacji lub zawiadomieniu dotyczącym niniejszej Konwencji,
- g) każdym zastrzeżeniem złożonym na podstawie artykułu 45.

Na dowód czego niżej podpisani, będąc do tego należycie upoważnieni, podpisali niniejszą Konwencję.

Sporządzono w Warszawie, dnia 16 maja 2005 r. w językach angielskim i francuskim, przy czym oba teksty są jednakowo autentyczne, w jednym egzemplarzu, który zostanie złożony w archiwach Rady Europy. Sekretarz Generalny Rady Europy przekaże uwierzytelnione odpisy każdemu Państwu członkowskiemu Rady Europy, każdemu Państwu nie będącemu członkiem Rady Europy, które uczestniczyło w opracowaniu niniejszej Konwencji, Wspólnocie Europejskiej oraz każdemu Państwu zaproszonemu do przystąpienia do niniejszej Konwencji.

COUNCIL OF EUROPE CONVENTION ON ACTION AGAINST TRAFFICKING IN HUMAN BEINGS

CONVENTION DU CONSEIL DE L'EUROPE SUR LA LUTTE CONTRE LA TRAITE DES ETRES HUMAINS

Preamble

The member States of the Council of Europe and the other Signatories hereto,

Considering that the aim of the Council of Europe is to achieve a greater unity between its members;

Considering that trafficking in human beings constitutes a violation of human rights and an offence to the dignity and the integrity of the human being;

Considering that trafficking in human beings may result in slavery for victims;

Considering that respect for victims' rights, protection of victims and action to combat trafficking in human beings must be the paramount objectives;

Considering that all actions or initiatives against trafficking in human beings must be non-discriminatory, take gender equality into account as well as a child-rights approach;

Recalling the declarations by the Ministers for Foreign Affairs of the Member States at the 112th (14-15 May 2003) and the 114th (12-13 May 2004) Sessions of the Committee of Ministers calling for reinforced action by the Council of Europe on trafficking in human beings;

Bearing in mind the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (1950) and its protocols;

Bearing in mind the following recommendations of the Committee of Ministers to member states of the Council of Europe: Recommendation No. R (91) 11 on sexual exploitation, pornography and prostitution of, and trafficking in, children and young adults; Recommendation No. R (97) 13 concerning intimidation of witnesses and the rights of the defence; Recommendation No. R (2000) 11 on action against trafficking in human beings for the purpose of sexual exploitation and Recommendation Rec (2001) 16 on the protection of children against sexual exploitation; Recommendation Rec (2002) 5 on the protection of women against violence;

Bearing in mind the following recommendations of the Parliamentary Assembly of the Council of Europe: Recommendation 1325 (1997) on traffic in women and forced prostitution in Council of Europe member states; Recommendation 1450 (2000) on violence against women in Europe; Recommendation 1545 (2002) on a campaign against trafficking in women; Recommendation 1610 (2003) on migration connected with trafficking in women and prostitution; Recommendation 1611 (2003) on trafficking in organs in Europe; Recommendation 1663 (2004) Domestic slavery: servitude, au pairs and mail-order brides;

Bearing in mind the European Union Council Framework Decision of 19 July 2002 on combating trafficking in human beings, the European Union Council Framework Decision of 15 March 2001 on the standing of victims in criminal proceedings and the European Union Council Directive of 29 April 2004 on the residence permit issued to third-country nationals who are victims of trafficking in human beings or who have been the subject of an action to facilitate illegal immigration, who cooperate with the competent authorities;

Taking due account of the United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocol thereto to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children with a view to improving the protection which they afford and developing the standards established by them;

Taking due account of the other international legal instruments relevant in the field of action against trafficking in human beings;

Taking into account the need to prepare a comprehensive international legal instrument focusing on the human rights of victims of trafficking and setting up a specific monitoring mechanism,

Have agreed as follows:

Chapter I – Purposes, scope, non-discrimination principle and definitions

Article 1 – Purposes of the Convention

- 1 The purposes of this Convention are:
  - a to prevent and combat trafficking in human beings, while guaranteeing gender equality;
  - b to protect the human rights of the victims of trafficking, design a comprehensive framework for the protection and assistance of victims and witnesses, while guaranteeing gender equality, as well as to ensure effective investigation and prosecution;
  - c to promote international cooperation on action against trafficking in human beings.
- 2 In order to ensure effective implementation of its provisions by the Parties, this Convention sets up a specific monitoring mechanism.

Article 2 – Scope

This Convention shall apply to all forms of trafficking in human beings, whether national or transnational, whether or not connected with organised crime.

Article 3 – Non-discrimination principle

The implementation of the provisions of this Convention by Parties, in particular the enjoyment of measures to protect and promote the rights of victims, shall be secured without discrimination on any ground such as sex, race, colour, language, religion, political or other opinion, national or social origin, association with a national minority, property, birth or other status.

Article 4 – Definitions

For the purposes of this Convention:

- a “Trafficking in human beings” shall mean the recruitment, transportation, transfer, harbouring or receipt of persons, by means of the threat or use of force or other forms of coercion, of abduction, of fraud, of deception, of the abuse of power or of a position of vulnerability or of the giving or receiving of payments or benefits to achieve the consent of a person having control over another person, for the purpose of exploitation. Exploitation shall include, at a minimum, the exploitation of the prostitution of others or other forms of sexual exploitation, forced labour or services, slavery or practices similar to slavery, servitude or the removal of organs;
- b The consent of a victim of “trafficking in human beings” to the intended exploitation set forth in subparagraph (a) of this article shall be irrelevant where any of the means set forth in subparagraph (a) have been used;
- c The recruitment, transportation, transfer, harbouring or receipt of a child for the purpose of exploitation shall be considered “trafficking in human beings” even if this does not involve any of the means set forth in subparagraph (a) of this article;
- d “Child” shall mean any person under eighteen years of age;
- e “Victim” shall mean any natural person who is subject to trafficking in human beings as defined in this article.

Chapter II – Prevention, co-operation and other measures**Article 5 – Prevention of trafficking in human beings**

- 1 Each Party shall take measures to establish or strengthen national co-ordination between the various bodies responsible for preventing and combating trafficking in human beings.
- 2 Each Party shall establish and/or strengthen effective policies and programmes to prevent trafficking in human beings, by such means as: research, information, awareness raising and education campaigns, social and economic initiatives and training programmes, in particular for persons vulnerable to trafficking and for professionals concerned with trafficking in human beings.
- 3 Each Party shall promote a Human Rights-based approach and shall use gender mainstreaming and a child-sensitive approach in the development, implementation and assessment of all the policies and programmes referred to in paragraph 2.
- 4 Each Party shall take appropriate measures, as may be necessary, to enable migration to take place legally, in particular through dissemination of accurate information by relevant offices, on the conditions enabling the legal entry in and stay on its territory.
- 5 Each Party shall take specific measures to reduce children's vulnerability to trafficking, notably by creating a protective environment for them.
- 6 Measures established in accordance with this article shall involve, where appropriate, non-governmental organisations, other relevant organisations and other elements of civil society

committed to the prevention of trafficking in human beings and victim protection or assistance.

Article 6 – Measures to discourage the demand

To discourage the demand that fosters all forms of exploitation of persons, especially women and children, that leads to trafficking, each Party shall adopt or strengthen legislative, administrative, educational, social, cultural or other measures including:

- a research on best practices, methods and strategies;
- b raising awareness of the responsibility and important role of media and civil society in identifying the demand as one of the root causes of trafficking in human beings;
- c target information campaigns involving, as appropriate, *inter alia*, public authorities and policy makers;
- d preventive measures, including educational programmes for boys and girls during their schooling, which stress the unacceptable nature of discrimination based on sex, and its disastrous consequences, the importance of gender equality and the dignity and integrity of every human being.

Article 7 – Border measures

- 1 Without prejudice to international commitments in relation to the free movement of persons, Parties shall strengthen, to the extent possible, such border controls as may be necessary to prevent and detect trafficking in human beings.
- 2 Each Party shall adopt legislative or other appropriate measures to prevent, to the extent possible, means of transport operated by commercial carriers from being used in the commission of offences established in accordance with this Convention.
- 3 Where appropriate, and without prejudice to applicable international conventions, such measures shall include establishing the obligation of commercial carriers, including any transportation company or the owner or operator of any means of transport, to ascertain that all passengers are in possession of the travel documents required for entry into the receiving State.
- 4 Each Party shall take the necessary measures, in accordance with its internal law, to provide for sanctions in cases of violation of the obligation set forth in paragraph 3 of this article.
- 5 Each Party shall adopt such legislative or other measures as may be necessary to permit, in accordance with its internal law, the denial of entry or revocation of visas of persons implicated in the commission of offences established in accordance with this Convention.
- 6 Parties shall strengthen co-operation among border control agencies by, *inter alia*, establishing and maintaining direct channels of communication.

Article 8 – Security and control of documents

Each Party shall adopt such measures as may be necessary:

- a To ensure that travel or identity documents issued by it are of such quality that they cannot easily be misused and cannot readily be falsified or unlawfully altered, replicated or issued; and

- b To ensure the integrity and security of travel or identity documents issued by or on behalf of the Party and to prevent their unlawful creation and issuance.

Article 9 – Legitimacy and validity of documents

At the request of another Party, a Party shall, in accordance with its internal law, verify within a reasonable time the legitimacy and validity of travel or identity documents issued or purported to have been issued in its name and suspected of being used for trafficking in human beings.

Chapter III – Measures to protect and promote the rights of victims, guaranteeing gender equality

Article 10 – Identification of the victims

- 1 Each Party shall provide its competent authorities with persons who are trained and qualified in preventing and combating trafficking in human beings, in identifying and helping victims, including children, and shall ensure that the different authorities collaborate with each other as well as with relevant support organisations, so that victims can be identified in a procedure duly taking into account the special situation of women and child victims and, in appropriate cases, issued with residence permits under the conditions provided for in Article 14 of the present Convention.
- 2 Each Party shall adopt such legislative or other measures as may be necessary to identify victims as appropriate in collaboration with other Parties and relevant support organisations. Each Party shall ensure that, if the competent authorities have reasonable grounds to believe that a person has been victim of trafficking in human beings, that person shall not be removed from its territory until the identification process as victim of an offence provided for in Article 18 of this Convention has been completed by the competent authorities and shall likewise ensure that that person receives the assistance provided for in Article 12, paragraphs 1 and 2.
- 3 When the age of the victim is uncertain and there are reasons to believe that the victim is a child, he or she shall be presumed to be a child and shall be accorded special protection measures pending verification of his/her age.
- 4 As soon as an unaccompanied child is identified as a victim, each Party shall:
  - a provide for representation of the child by a legal guardian, organisation or authority which shall act in the best interests of that child;
  - b take the necessary steps to establish his/her identity and nationality;
  - c make every effort to locate his/her family when this is in the best interests of the child.

Article 11 – Protection of private life

- 1 Each Party shall protect the private life and identity of victims. Personal data regarding them shall be stored and used in conformity with the conditions provided for by the Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data (ETS No. 108).
- 2 Each Party shall adopt measures to ensure, in particular, that the identity, or details allowing the identification, of a child victim of trafficking are not made publicly known, through the

media or by any other means, except, in exceptional circumstances, in order to facilitate the tracing of family members or otherwise secure the well-being and protection of the child.

- 3 Each Party shall consider adopting, in accordance with Article 10 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms as interpreted by the European Court of Human Rights, measures aimed at encouraging the media to protect the private life and identity of victims through self-regulation or through regulatory or co-regulatory measures.

Article 12 – Assistance to victims

- 1 Each Party shall adopt such legislative or other measures as may be necessary to assist victims in their physical, psychological and social recovery. Such assistance shall include at least:
  - a standards of living capable of ensuring their subsistence, through such measures as: appropriate and secure accommodation, psychological and material assistance;
  - b access to emergency medical treatment;
  - c translation and interpretation services, when appropriate;
  - d counselling and information, in particular as regards their legal rights and the services available to them, in a language that they can understand;
  - e assistance to enable their rights and interests to be presented and considered at appropriate stages of criminal proceedings against offenders;
  - f access to education for children.
- 2 Each Party shall take due account of the victim's safety and protection needs.
- 3 In addition, each Party shall provide necessary medical or other assistance to victims lawfully resident within its territory who do not have adequate resources and need such help.
- 4 Each Party shall adopt the rules under which victims lawfully resident within its territory shall be authorised to have access to the labour market, to vocational training and education.
- 5 Each Party shall take measures, where appropriate and under the conditions provided for by its internal law, to co-operate with non-governmental organisations, other relevant organisations or other elements of civil society engaged in assistance to victims.
- 6 Each Party shall adopt such legislative or other measures as may be necessary to ensure that assistance to a victim is not made conditional on his or her willingness to act as a witness.
- 7 For the implementation of the provisions set out in this article, each Party shall ensure that services are provided on a consensual and informed basis, taking due account of the special needs of persons in a vulnerable position and the rights of children in terms of accommodation, education and appropriate health care.

Article 13 – Recovery and reflection period

- 1 Each Party shall provide in its internal law a recovery and reflection period of at least 30 days, when there are reasonable grounds to believe that the person concerned is a victim. Such a

period shall be sufficient for the person concerned to recover and escape the influence of traffickers and/or to take an informed decision on cooperating with the competent authorities. During this period it shall not be possible to enforce any expulsion order against him or her. This provision is without prejudice to the activities carried out by the competent authorities in all phases of the relevant national proceedings, and in particular when investigating and prosecuting the offences concerned. During this period, the Parties shall authorise the persons concerned to stay in their territory.

- 2 During this period, the persons referred to in paragraph 1 of this Article shall be entitled to the measures contained in Article 12, paragraphs 1 and 2.
- 3 The Parties are not bound to observe this period if grounds of public order prevent it or if it is found that victim status is being claimed improperly.

Article 14 – Residence permit

- 1 Each Party shall issue a renewable residence permit to victims, in one or other of the two following situations or in both:
  - a the competent authority considers that their stay is necessary owing to their personal situation;
  - b the competent authority considers that their stay is necessary for the purpose of their co-operation with the competent authorities in investigation or criminal proceedings.
- 2 The residence permit for child victims, when legally necessary, shall be issued in accordance with the best interests of the child and, where appropriate, renewed under the same conditions.
- 3 The non-renewal or withdrawal of a residence permit is subject to the conditions provided for by the internal law of the Party.
- 4 If a victim submits an application for another kind of residence permit, the Party concerned shall take into account that he or she holds, or has held, a residence permit in conformity with paragraph 1.
- 5 Having regard to the obligations of Parties to which Article 40 of this Convention refers, each Party shall ensure that granting of a permit according to this provision shall be without prejudice to the right to seek and enjoy asylum.

Article 15 – Compensation and legal redress

- 1 Each Party shall ensure that victims have access, as from their first contact with the competent authorities, to information on relevant judicial and administrative proceedings in a language which they can understand.
- 2 Each Party shall provide, in its internal law, for the right to legal assistance and to free legal aid for victims under the conditions provided by its internal law.
- 3 Each Party shall provide, in its internal law, for the right of victims to compensation from the perpetrators.
- 4 Each Party shall adopt such legislative or other measures as may be necessary to guarantee compensation for victims in accordance with the conditions under its internal law, for instance through the establishment of a fund for victim compensation or measures or programmes

aimed at social assistance and social integration of victims, which could be funded by the assets resulting from the application of measures provided in Article 23.

Article 16 – Repatriation and return of victims

- 1 The Party of which a victim is a national or in which that person had the right of permanent residence at the time of entry into the territory of the receiving Party shall, with due regard for his or her rights, safety and dignity, facilitate and accept, his or her return without undue or unreasonable delay.
- 2 When a Party returns a victim to another State, such return shall be with due regard for the rights, safety and dignity of that person and for the status of any legal proceedings related to the fact that the person is a victim, and shall preferably be voluntary.
- 3 At the request of a receiving Party, a requested Party shall verify whether a person is its national or had the right of permanent residence in its territory at the time of entry into the territory of the receiving Party.
- 4 In order to facilitate the return of a victim who is without proper documentation, the Party of which that person is a national or in which he or she had the right of permanent residence at the time of entry into the territory of the receiving Party shall agree to issue, at the request of the receiving Party, such travel documents or other authorisation as may be necessary to enable the person to travel to and re-enter its territory.
- 5 Each Party shall adopt such legislative or other measures as may be necessary to establish repatriation programmes, involving relevant national or international institutions and non governmental organisations. These programmes aim at avoiding re-victimisation. Each Party should make its best effort to favour the reintegration of victims into the society of the State of return, including reintegration into the education system and the labour market, in particular through the acquisition and improvement of their professional skills. With regard to children, these programmes should include enjoyment of the right to education and measures to secure adequate care or receipt by the family or appropriate care structures.
- 6 Each Party shall adopt such legislative or other measures as may be necessary to make available to victims, where appropriate in co-operation with any other Party concerned, contact information of structures that can assist them in the country where they are returned or repatriated, such as law enforcement offices, non-governmental organisations, legal professions able to provide counselling and social welfare agencies.
- 7 Child victims shall not be returned to a State, if there is indication, following a risk and security assessment, that such return would not be in the best interests of the child.

Article 17 – Gender equality

Each Party shall, in applying measures referred to in this chapter, aim to promote gender equality and use gender mainstreaming in the development, implementation and assessment of the measures.

Chapter IV – Substantive criminal law

Article 18 – Criminalisation of trafficking in human beings

Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences the conduct contained in article 4 of this Convention, when committed intentionally.

Article 19 – Criminalisation of the use of services of a victim

Each Party shall consider adopting such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences under its internal law, the use of services which are the object of exploitation as referred to in Article 4 paragraph a of this Convention, with the knowledge that the person is a victim of trafficking in human beings.

Article 20 – Criminalisation of acts relating to travel or identity documents

Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences the following conducts, when committed intentionally and for the purpose of enabling the trafficking in human beings:

- a forging a travel or identity document;
- b procuring or providing such a document;
- c retaining, removing, concealing, damaging or destroying a travel or identity document of another person.

Article 21 – Attempt and aiding or abetting

- 1 Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences when committed intentionally, aiding or abetting the commission of any of the offences established in accordance with Articles 18 and 20 of the present Convention.
- 2 Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences when committed intentionally, an attempt to commit the offences established in accordance with Articles 18 and 20, paragraph a, of this Convention.

Article 22 – Corporate liability

- 1 Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to ensure that a legal person can be held liable for a criminal offence established in accordance with this Convention, committed for its benefit by any natural person, acting either individually or as part of an organ of the legal person, who has a leading position within the legal person, based on:
  - a a power of representation of the legal person;
  - b an authority to take decisions on behalf of the legal person;
  - c an authority to exercise control within the legal person.
- 2 Apart from the cases already provided for in paragraph 1, each Party shall take the measures necessary to ensure that a legal person can be held liable where the lack of supervision or control by a natural person referred to in paragraph 1 has made possible the commission of a

criminal offence established in accordance with this Convention for the benefit of that legal person by a natural person acting under its authority.

- 3 Subject to the legal principles of the Party, the liability of a legal person may be criminal, civil or administrative.
- 4 Such liability shall be without prejudice to the criminal liability of the natural persons who have committed the offence.

Article 23 – Sanctions and measures

- 1 Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to ensure that the criminal offences established in accordance with Articles 18 to 21 are punishable by effective, proportionate and dissuasive sanctions. These sanctions shall include, for criminal offences established in accordance with Article 18 when committed by natural persons, penalties involving deprivation of liberty which can give rise to extradition.
- 2 Each Party shall ensure that legal persons held liable in accordance with Article 22 shall be subject to effective, proportionate and dissuasive criminal or non-criminal sanctions or measures, including monetary sanctions.
- 3 Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to enable it to confiscate or otherwise deprive the instrumentalities and proceeds of criminal offences established in accordance with Articles 18 and 20, paragraph a, of this Convention, or property the value of which corresponds to such proceeds.
- 4 Each Party shall adopt such legislative or other measures as may be necessary to enable the temporary or permanent closure of any establishment which was used to carry out trafficking in human beings, without prejudice to the rights of bona fide third parties or to deny the perpetrator, temporary or permanently, the exercise of the activity in the course of which this offence was committed.

Article 24 – Aggravating circumstances

Each Party shall ensure that the following circumstances are regarded as aggravating circumstances in the determination of the penalty for offences established in accordance with Article 18 of this Convention:

- a the offence deliberately or by gross negligence endangered the life of the victim;
- b the offence was committed against a child;
- c the offence was committed by a public official in the performance of her/his duties;
- d the offence was committed within the framework of a criminal organisation.

Article 25 – Previous convictions

Each Party shall adopt such legislative and other measures providing for the possibility to take into account final sentences passed by another Party in relation to offences established in accordance with this Convention when determining the penalty.

Article 26 – Non-punishment provision

Each Party shall, in accordance with the basic principles of its legal system, provide for the possibility of not imposing penalties on victims for their involvement in unlawful activities, to the extent that they have been compelled to do so.

Chapter V – Investigation, prosecution and procedural law**Article 27 – *Ex parte* and *ex officio* applications**

- 1 Each Party shall ensure that investigations into or prosecution of offences established in accordance with this Convention shall not be dependent upon the report or accusation made by a victim, at least when the offence was committed in whole or in part on its territory.
- 2 Each Party shall ensure that victims of an offence in the territory of a Party other than the one where they reside may make a complaint before the competent authorities of their State of residence. The competent authority to which the complaint is made, insofar as it does not itself have competence in this respect, shall transmit it without delay to the competent authority of the Party in the territory in which the offence was committed. The complaint shall be dealt with in accordance with the internal law of the Party in which the offence was committed.
- 3 Each Party shall ensure, by means of legislative or other measures, in accordance with the conditions provided for by its internal law, to any group, foundation, association or non-governmental organisations which aims at fighting trafficking in human beings or protection of human rights, the possibility to assist and/or support the victim with his or her consent during criminal proceedings concerning the offence established in accordance with Article 18 of this Convention.

Article 28 – Protection of victims, witnesses and collaborators with the judicial authorities

- 1 Each Party shall adopt such legislative or other measures as may be necessary to provide effective and appropriate protection from potential retaliation or intimidation in particular during and after investigation and prosecution of perpetrators, for:
  - a victims;
  - b as appropriate, those who report the criminal offences established in accordance with Article 18 of this Convention or otherwise co-operate with the investigating or prosecuting authorities;
  - c witnesses who give testimony concerning criminal offences established in accordance with Article 18 of this Convention;
  - d when necessary, members of the family of persons referred to in subparagraphs a and c.
- 2 Each Party shall adopt such legislative or other measures as may be necessary to ensure and to offer various kinds of protection. This may include physical protection, relocation, identity change and assistance in obtaining jobs.
- 3 A child victim shall be afforded special protection measures taking into account the best interests of the child.

- 4 Each Party shall adopt such legislative or other measures as may be necessary to provide, when necessary, appropriate protection from potential retaliation or intimidation in particular during and after investigation and prosecution of perpetrators, for members of groups, foundations, associations or non-governmental organisations which carry out the activities set out in Article 27, paragraph 3.
- 5 Each Party shall consider entering into agreements or arrangements with other States for the implementation of this article.

Article 29 – Specialised authorities and co-ordinating bodies

- 1 Each Party shall adopt such measures as may be necessary to ensure that persons or entities are specialised in the fight against trafficking and the protection of victims. Such persons or entities shall have the necessary independence in accordance with the fundamental principles of the legal system of the Party, in order for them to be able to carry out their functions effectively and free from any undue pressure. Such persons or the staffs of such entities shall have adequate training and financial resources for their tasks.
- 2 Each Party shall adopt such measures as may be necessary to ensure co-ordination of the policies and actions of their governments' departments and other public agencies against trafficking in human beings, where appropriate, through setting up co-ordinating bodies.
- 3 Each Party shall provide or strengthen training for relevant officials in the prevention of and fight against trafficking in human beings, including Human Rights training. The training may be agency-specific and shall, as appropriate, focus on: methods used in preventing such trafficking, prosecuting the traffickers and protecting the rights of the victims, including protecting the victims from the traffickers.
- 4 Each Party shall consider appointing National Rapporteurs or other mechanisms for monitoring the anti-trafficking activities of State institutions and the implementation of national legislation requirements.

Article 30 – Court proceedings

In accordance with the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, in particular Article 6, each Party shall adopt such legislative or other measures as may be necessary to ensure in the course of judicial proceedings:

- a the protection of victims' private life and, where appropriate, identity;
- b victims' safety and protection from intimidation,

in accordance with the conditions under its internal law and, in the case of child victims, by taking special care of children's needs and ensuring their right to special protection measures.

Article 31 – Jurisdiction

- 1 Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish jurisdiction over any offence established in accordance with this Convention, when the offence is committed:
  - a in its territory; or

- b on board a ship flying the flag of that Party; or
  - c on board an aircraft registered under the laws of that Party; or
  - d by one of its nationals or by a stateless person who has his or her habitual residence in its territory, if the offence is punishable under criminal law where it was committed or if the offence is committed outside the territorial jurisdiction of any State;
  - e against one of its nationals.
- 2 Each Party may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, by a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, declare that it reserves the right not to apply or to apply only in specific cases or conditions the jurisdiction rules laid down in paragraphs 1 (d) and (e) of this article or any part thereof.
  - 3 Each Party shall adopt such measures as may be necessary to establish jurisdiction over the offences referred to in this Convention, in cases where an alleged offender is present in its territory and it does not extradite him/her to another Party, solely on the basis of his/her nationality, after a request for extradition.
  - 4 When more than one Party claims jurisdiction over an alleged offence established in accordance with this Convention, the Parties involved shall, where appropriate, consult with a view to determining the most appropriate jurisdiction for prosecution.
  - 5 Without prejudice to the general norms of international law, this Convention does not exclude any criminal jurisdiction exercised by a Party in accordance with internal law.

Chapter VI – International co-operation and co-operation with civil society

Article 32 – General principles and measures for international co-operation

The Parties shall co-operate with each other, in accordance with the provisions of this Convention, and through application of relevant applicable international and regional instruments, arrangements agreed on the basis of uniform or reciprocal legislation and internal laws, to the widest extent possible, for the purpose of:

- preventing and combating trafficking in human beings;
- protecting and providing assistance to victims;
- investigations or proceedings concerning criminal offences established in accordance with this Convention.

Article 33 – Measures relating to endangered or missing persons

- 1 When a Party, on the basis of the information at its disposal has reasonable grounds to believe that the life, the freedom or the physical integrity of a person referred to in Article 28, paragraph 1, is in immediate danger on the territory of another Party, the Party that has the information shall, in such a case of emergency, transmit it without delay to the latter so as to take the appropriate protection measures.
- 2 The Parties to this Convention may consider reinforcing their co-operation in the search for missing people, in particular for missing children, if the information available leads them to believe that she/he is a victim of trafficking in human beings. To this end, the Parties may conclude bilateral or multilateral treaties with each other.

Article 34 – Information

- 1 The requested Party shall promptly inform the requesting Party of the final result of the action taken under this chapter. The requested Party shall also promptly inform the requesting Party of any circumstances which render impossible the carrying out of the action sought or are likely to delay it significantly.
- 2 A Party may, within the limits of its internal law, without prior request, forward to another Party information obtained within the framework of its own investigations when it considers that the disclosure of such information might assist the receiving Party in initiating or carrying out investigations or proceedings concerning criminal offences established in accordance with this Convention or might lead to a request for co-operation by that Party under this chapter.
- 3 Prior to providing such information, the providing Party may request that it be kept confidential or used subject to conditions. If the receiving Party cannot comply with such request, it shall notify the providing Party, which shall then determine whether the information should nevertheless be provided. If the receiving Party accepts the information subject to the conditions, it shall be bound by them.
- 4 All information requested concerning Articles 13, 14 and 16, necessary to provide the rights conferred by these Articles, shall be transmitted at the request of the Party concerned without delay with due respect to Article 11 of the present Convention.

Article 35 – Co-operation with civil society

Each Party shall encourage state authorities and public officials, to co-operate with non-governmental organisations, other relevant organisations and members of civil society, in establishing strategic partnerships with the aim of achieving the purpose of this Convention.

Chapter VII – Monitoring mechanism**Article 36 – Group of experts on action against trafficking in human beings**

- 1 The Group of experts on action against trafficking in human beings (hereinafter referred to as "GRETA"), shall monitor the implementation of this Convention by the Parties.
- 2 GRETA shall be composed of a minimum of 10 members and a maximum of 15 members, taking into account a gender and geographical balance, as well as a multidisciplinary expertise. They shall be elected by the Committee of the Parties for a term of office of 4 years, renewable once, chosen from amongst nationals of the States Parties to this Convention.
- 3 The election of the members of GRETA shall be based on the following principles:
  - a they shall be chosen from among persons of high moral character, known for their recognised competence in the fields of Human Rights, assistance and protection of victims and of action against trafficking in human beings or having professional experience in the areas covered by this Convention;
  - b they shall sit in their individual capacity and shall be independent and impartial in the exercise of their functions and shall be available to carry out their duties in an effective manner;

- c no two members of GRETA may be nationals of the same State;
  - d they should represent the main legal systems.
- 4 The election procedure of the members of GRETA shall be determined by the Committee of Ministers, after consulting with and obtaining the unanimous consent of the Parties to the Convention, within a period of one year following the entry into force of this Convention. GRETA shall adopt its own rules of procedure.

Article 37 – Committee of the Parties

- 1 The Committee of the Parties shall be composed of the representatives on the Committee of Ministers of the Council of Europe of the member States Parties to the Convention and representatives of the Parties to the Convention, which are not members of the Council of Europe.
- 2 The Committee of the Parties shall be convened by the Secretary General of the Council of Europe. Its first meeting shall be held within a period of one year following the entry into force of this Convention in order to elect the members of GRETA. It shall subsequently meet whenever one-third of the Parties, the President of GRETA or the Secretary General so requests.
- 3 The Committee of the Parties shall adopt its own rules of procedure.

Article 38 – Procedure

- 1 The evaluation procedure shall concern the Parties to the Convention and be divided in rounds, the length of which is determined by GRETA. At the beginning of each round GRETA shall select the specific provisions on which the evaluation procedure shall be based.
- 2 GRETA shall define the most appropriate means to carry out this evaluation. GRETA may in particular adopt a questionnaire for each evaluation round, which may serve as a basis for the evaluation of the implementation by the Parties of the present Convention. Such a questionnaire shall be addressed to all Parties. Parties shall respond to this questionnaire, as well as to any other request of information from GRETA.
- 3 GRETA may request information from civil society.
- 4 GRETA may subsidiarily organise, in co-operation with the national authorities and the "contact person" appointed by the latter, and, if necessary, with the assistance of independent national experts, country visits. During these visits, GRETA may be assisted by specialists in specific fields.
- 5 GRETA shall prepare a draft report containing its analysis concerning the implementation of the provisions on which the evaluation is based, as well as its suggestions and proposals concerning the way in which the Party concerned may deal with the problems which have been identified. The draft report shall be transmitted for comments to the Party which undergoes the evaluation. Its comments are taken into account by GRETA when establishing its report.
- 6 On this basis, GRETA shall adopt its report and conclusions concerning the measures taken by the Party concerned to implement the provisions of the present Convention. This report and conclusions shall be sent to the Party concerned and to the Committee of the Parties. The report and conclusions of GRETA shall be made public as from their adoption, together with eventual comments by the Party concerned.
- 7 Without prejudice to the procedure of paragraphs 1 to 6 of this article, the Committee of the Parties may adopt, on the basis of the report and conclusions of GRETA, recommendations

addressed to this Party (a) concerning the measures to be taken to implement the conclusions of GRETA, if necessary setting a date for submitting information on their implementation, and (b) aiming at promoting co-operation with that Party for the proper implementation of the present Convention.

Chapter VIII – Relationship with other international instruments

Article 39 – Relationship with the Protocol to prevent, suppress and punish trafficking in persons, especially women and children, supplementing the United Nations Convention against transnational organised crime

This Convention shall not affect the rights and obligations derived from the provisions of the Protocol to prevent, suppress and punish trafficking in persons, especially women and children, supplementing the United Nations Convention against transnational organised crime, and is intended to enhance the protection afforded by it and develop the standards contained therein.

Article 40 – Relationship with other international instruments

- 1 This Convention shall not affect the rights and obligations derived from other international instruments to which Parties to the present Convention are Parties or shall become Parties and which contain provisions on matters governed by this Convention and which ensure greater protection and assistance for victims of trafficking.
- 2 The Parties to the Convention may conclude bilateral or multilateral agreements with one another on the matters dealt with in this Convention, for purposes of supplementing or strengthening its provisions or facilitating the application of the principles embodied in it.
- 3 Parties which are members of the European Union shall, in their mutual relations, apply Community and European Union rules in so far as there are Community or European Union rules governing the particular subject concerned and applicable to the specific case, without prejudice to the object and purpose of the present Convention and without prejudice to its full application with other Parties.
- 4 Nothing in this Convention shall affect the rights, obligations and responsibilities of States and individuals under international law, including international humanitarian law and international human rights law and, in particular, where applicable, the 1951 Convention and the 1967 Protocol relating to the Status of Refugees and the principle of non-refoulement as contained therein.

Chapter IX – Amendments to the Convention

Article 41 – Amendments

- 1 Any proposal for an amendment to this Convention presented by a Party shall be communicated to the Secretary General of the Council of Europe and forwarded by him or her to the member States of the Council of Europe, any signatory, any State Party, the European Community, to any State invited to sign this Convention in accordance with the provisions of Article 42 and to any State invited to accede to this Convention in accordance with the provisions of Article 43.

- 2 Any amendment proposed by a Party shall be communicated to GRETA, which shall submit to the Committee of Ministers its opinion on that proposed amendment.
- 3 The Committee of Ministers shall consider the proposed amendment and the opinion submitted by GRETA and, following consultation of the Parties to this Convention and after obtaining their unanimous consent, may adopt the amendment.
- 4 The text of any amendment adopted by the Committee of Ministers in accordance with paragraph 3 of this article shall be forwarded to the Parties for acceptance.
- 5 Any amendment adopted in accordance with paragraph 3 of this article shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of one month after the date on which all Parties have informed the Secretary General that they have accepted it.

Chapter X – Final clauses

Article 42 – Signature and entry into force

- 1 This Convention shall be open for signature by the member States of the Council of Europe, the non member States which have participated in its elaboration and the European Community.
- 2 This Convention is subject to ratification, acceptance or approval. Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Secretary General of the Council of Europe.
- 3 This Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date on which 10 Signatories, including at least 8 member States of the Council of Europe, have expressed their consent to be bound by the Convention in accordance with the provisions of the preceding paragraph.
- 4 In respect of any State mentioned in paragraph 1 or the European Community, which subsequently expresses its consent to be bound by it, the Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of the deposit of its instrument of ratification, acceptance or approval.

Article 43 – Accession to the Convention

- 1 After the entry into force of this Convention, the Committee of Ministers of the Council of Europe may, after consultation of the Parties to this Convention and obtaining their unanimous consent, invite any non-member State of the Council of Europe, which has not participated in the elaboration of the Convention, to accede to this Convention by a decision taken by the majority provided for in Article 20 d. of the Statute of the Council of Europe, and by unanimous vote of the representatives of the Contracting States entitled to sit on the Committee of Ministers.
- 2 In respect of any acceding State, the Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of deposit of the instrument of accession with the Secretary General of the Council of Europe.

Article 44 – Territorial application

- 1 Any State or the European Community may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, specify the territory or territories to which this Convention shall apply.
- 2 Any Party may, at any later date, by a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, extend the application of this Convention to any other territory specified in the declaration and for whose international relations it is responsible or on whose behalf it is authorised to give undertakings. In respect of such territory, the Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of receipt of such declaration by the Secretary General.
- 3 Any declaration made under the two preceding paragraphs may, in respect of any territory specified in such declaration, be withdrawn by a notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe. The withdrawal shall become effective on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of receipt of such notification by the Secretary General.

Article 45 – Reservations

No reservation may be made in respect of any provision of this Convention, with the exception of the reservation of Article 31, paragraph 2.

Article 46 – Denunciation

- 1 Any Party may, at any time, denounce this Convention by means of a notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe.
- 2 Such denunciation shall become effective on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of receipt of the notification by the Secretary General.

Article 47 – Notification

The Secretary General of the Council of Europe shall notify the member States of the Council of Europe, any State signatory, any State Party, the European Community, to any State invited to sign this Convention in accordance with the provisions of Article 42 and to any State invited to accede to this Convention in accordance with the provisions of Article 43 of:

- a any signature;
- b the deposit of any instrument of ratification, acceptance, approval or accession;
- c any date of entry into force of this Convention in accordance with Articles 42 and 43;
- d any amendment adopted in accordance with Article 41 and the date on which such an amendment enters into force;
- e any denunciation made in pursuance of the provisions of Article 46;
- f any other act, notification or communication relating to this Convention
- g any reservation made under Article 45.

In witness whereof the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Convention.

Done at Warsaw, this 16th day of May 2005, in English and in French, both texts being equally authentic, in a single copy which shall be deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary General of the Council of Europe shall transmit certified copies to each member State of the Council of Europe, to the non-member States which have participated in the elaboration of this Convention, to the European Community and to any State invited to accede to this Convention.

COUNCIL OF EUROPE CONVENTION ON ACTION AGAINST TRAFFICKING IN HUMAN BEINGS

CONVENTION DU CONSEIL DE L'EUROPE SUR LA LUTTE CONTRE LA TRAITE DES ETRES HUMAINS

Préambule

Les Etats membres du Conseil de l'Europe et les autres Signataires de la présente Convention,
Considérant que le but du Conseil de l'Europe est de réaliser une union plus étroite entre ses membres;

Considérant que la traite des êtres humains constitue une violation des droits de la personne humaine et une atteinte à la dignité et à l'intégrité de l'être humain;

Considérant que la traite des êtres humains peut conduire à une situation d'esclavage pour les victimes;

Considérant que le respect des droits des victimes et leur protection, ainsi que la lutte contre la traite des êtres humains doivent être les objectifs primordiaux;

Considérant que toute action ou initiative dans le domaine de la lutte contre la traite des êtres humains doit être non-discriminatoire et prendre en considération l'égalité entre les femmes et les hommes, ainsi qu'une approche fondée sur les droits de l'enfant;

Rappelant les déclarations des Ministres des Affaires étrangères des Etats membres lors des 112e (14 et 15 mai 2003) et 114e (12 et 13 mai 2004) Sessions du Comité des Ministres, appelant à une action renforcée du Conseil de l'Europe dans le domaine de la traite des êtres humains;

Gardant présente à l'esprit la Convention de sauvegarde des Droits de l'Homme et des Libertés fondamentales (1950) et ses Protocoles;

Gardant à l'esprit les recommandations suivantes du Comité des Ministres aux Etats membres du Conseil de l'Europe: Recommandation n° R (91) 11 sur l'exploitation sexuelle, la pornographie, la prostitution ainsi que la traite d'enfants et de jeunes adultes; Recommandation n° R (97) 13 sur l'intimidation des témoins et les droits de la défense; Recommandation n° R (2000) 11 sur la lutte contre la traite des êtres humains aux fins d'exploitation sexuelle; Recommandation Rec (2001) 16 sur la protection des enfants contre l'exploitation sexuelle; Recommandation Rec (2002) 5 sur la protection des femmes contre la violence;

Gardant à l'esprit les recommandations suivantes de l'Assemblée parlementaire du Conseil de l'Europe: Recommandation 1325 (1997) relative à la traite des femmes et à la prostitution forcée dans les Etats membres du Conseil de l'Europe; Recommandation 1450 (2000) sur la violence à l'encontre des femmes en Europe; Recommandation 1545 (2002) campagne contre la traite des femmes; Recommandation 1610 (2003) migrations liées à la traite des femmes et à la prostitution; Recommandation 1611 (2003) trafic d'organes en Europe; Recommandation 1663 (2004) esclavage domestique: servitude, personnes au pair et épouses achetées par correspondance;

Gardant à l'esprit la Décision-cadre du Conseil de l'Union européenne du 19 juillet 2002 relative à la lutte contre la traite des êtres humains ; la Décision-cadre du Conseil de l'Union européenne du 15 mars 2001 relative au statut des victimes dans le cadre des procédures pénales et la Directive du Conseil de l'Union européenne du 29 avril 2004 relative au titre de séjour délivré aux ressortissants des Pays tiers qui sont victimes de la traite des êtres humains ou ont fait l'objet d'une aide à l'immigration clandestine et qui coopèrent avec les autorités compétentes ;

Tenant dûment compte de la Convention des Nations Unies contre la criminalité transnationale organisée et son Protocole visant à prévenir, réprimer et punir la traite des personnes, en particulier des femmes et des enfants, afin de renforcer la protection assurée par ces instruments et de développer les normes qu'ils énoncent ;

Tenant dûment compte des autres instruments juridiques internationaux pertinents dans le domaine de la lutte contre la traite des êtres humains ;

Tenant compte du besoin d'élaborer un instrument juridique international global qui soit centré sur les droits de la personne humaine des victimes de la traite et qui mette en place un mécanisme de suivi spécifique,

Sont convenus de ce qui suit :

Chapitre I – Objet, champ d'application, principe de non-discrimination et définitions

Article 1 – Objet de la Convention

- 1 La présente Convention a pour objet :
  - a de prévenir et combattre la traite des êtres humains, en garantissant l'égalité entre les femmes et les hommes ;
  - b de protéger les droits de la personne humaine des victimes de la traite, de concevoir un cadre complet de protection et d'assistance aux victimes et aux témoins, en garantissant l'égalité entre les femmes et les hommes, ainsi que d'assurer des enquêtes et des poursuites efficaces ;
  - c de promouvoir la coopération internationale dans le domaine de la lutte contre la traite des êtres humains.
- 2 Afin d'assurer une mise en œuvre efficace de ses dispositions par les Parties, la présente Convention met en place un mécanisme de suivi spécifique.

Article 2 – Champ d'application

La présente Convention s'applique à toutes les formes de traite des êtres humains, qu'elles soient nationales ou transnationales et liées ou non à la criminalité organisée.

Article 3 – Principe de non-discrimination

La mise en œuvre de la présente Convention par les Parties, en particulier la jouissance des mesures visant à protéger et promouvoir les droits des victimes, doit être assurée sans discrimination aucune, fondée notamment sur le sexe, la race, la couleur, la langue, la religion, les opinions politiques ou toutes autres opinions, l'origine nationale ou sociale, l'appartenance à une minorité nationale, la fortune, la naissance ou toute autre situation.

Article 4 – Définitions

Aux fins de la présente Convention :

- a L'expression « traite des êtres humains » désigne le recrutement, le transport, le transfert, l'hébergement ou l'accueil de personnes, par la menace de recours ou le recours à la force ou d'autres formes de contrainte, par enlèvement, fraude, tromperie, abus d'autorité ou d'une situation de vulnérabilité, ou par l'offre ou l'acceptation de paiements ou d'avantages pour obtenir le consentement d'une personne ayant autorité sur une autre aux fins d'exploitation. L'exploitation comprend, au minimum, l'exploitation de la prostitution d'autrui ou d'autres formes d'exploitation sexuelle, le travail ou les services forcés, l'esclavage ou les pratiques analogues à l'esclavage, la servitude ou le prélèvement d'organes ;
- b Le consentement d'une victime de la « traite d'êtres humains » à l'exploitation envisagée, telle qu'énoncée à l'alinéa (a) du présent article, est indifférent lorsque l'un quelconque des moyens énoncés à l'alinéa (a) a été utilisé ;
- c le recrutement, le transport, le transfert, l'hébergement ou l'accueil d'un enfant aux fins d'exploitation sont considérés comme une « traite des êtres humains » même s'ils ne font appel à aucun des moyens énoncés à l'alinéa (a) du présent article ;
- d le terme « enfant » désigne toute personne âgée de moins de dix-huit ans ;
- e le terme « victime » désigne toute personne physique qui est soumise à la traite des êtres humains telle que définie au présent article.

Chapitre II – Prévention, coopération et autres mesures**Article 5 – Prévention de la traite des êtres humains**

- 1 Chaque Partie prend des mesures pour établir ou renforcer la coordination au plan national entre les différentes instances chargées de la prévention et de la lutte contre la traite des êtres humains.
- 2 Chaque Partie établit et/ou soutient des politiques et programmes efficaces afin de prévenir la traite des êtres humains par des moyens tels que : des recherches ; des campagnes d'information, de sensibilisation et d'éducation ; des initiatives sociales et économiques et des programmes de formation, en particulier à l'intention des personnes vulnérables à la traite et des professionnels concernés par la traite des êtres humains.
- 3 Chaque Partie promeut une approche fondée sur les droits de la personne humaine et utilise l'approche intégrée de l'égalité entre les femmes et les hommes, ainsi qu'une approche respectueuse des enfants, dans le développement, la mise en œuvre et l'évaluation de l'ensemble des politiques et programmes mentionnés au paragraphe 2.
- 4 Chaque Partie prend les mesures appropriées qui sont nécessaires afin de faire en sorte que les migrations se fassent de manière légale, notamment par la diffusion d'informations exactes par les services concernés, sur les conditions permettant l'entrée et le séjour légaux sur son territoire.
- 5 Chaque Partie prend des mesures spécifiques afin de réduire la vulnérabilité des enfants à la traite, notamment en créant un environnement protecteur pour ces derniers.
- 6 Les mesures établies conformément au présent article impliquent, le cas échéant, les organisations non gouvernementales, d'autres organisations compétentes et d'autres éléments de la

société civile, engagés dans la prévention de la traite des êtres humains, la protection ou l'aide aux victimes.

Article 6 – Mesures pour décourager la demande

Afin de décourager la demande qui favorise toutes les formes d'exploitation des personnes, en particulier des femmes et des enfants, aboutissant à la traite, chaque Partie adopte ou renforce des mesures législatives, administratives, éducatives, sociales, culturelles ou autres, y compris :

- a des recherches sur les meilleures pratiques, méthodes et stratégies ;
- b des mesures visant à faire prendre conscience de la responsabilité et du rôle important des médias et de la société civile pour identifier la demande comme une des causes profondes de la traite des êtres humains ;
- c des campagnes d'information ciblées, impliquant, lorsque cela est approprié, entre autres, les autorités publiques et les décideurs politiques ;
- d des mesures préventives comprenant des programmes éducatifs à destination des filles et des garçons au cours de leur scolarité, qui soulignent le caractère inacceptable de la discrimination fondée sur le sexe, et ses conséquences néfastes, l'importance de l'égalité entre les femmes et les hommes, ainsi que la dignité et l'intégrité de chaque être humain.

Article 7 – Mesures aux frontières

- 1 Sans préjudice des engagements internationaux relatifs à la libre circulation des personnes, les Parties renforcent, dans la mesure du possible, les contrôles aux frontières nécessaires pour prévenir et détecter la traite des êtres humains.
- 2 Chaque Partie adopte les mesures législatives ou autres appropriées pour prévenir, dans la mesure du possible, l'utilisation des moyens de transport exploités par des transporteurs commerciaux pour la commission des infractions établies conformément à la présente Convention.
- 3 Lorsqu'il y a lieu, et sans préjudice des conventions internationales applicables, ces mesures consistent notamment à prévoir l'obligation pour les transporteurs commerciaux, y compris toute compagnie de transport ou tout propriétaire ou exploitant d'un quelconque moyen de transport, de vérifier que tous les passagers sont en possession des documents de voyage requis pour l'entrée dans l'Etat d'accueil.
- 4 Chaque Partie prend les mesures nécessaires, conformément à son droit interne, pour assortir de sanctions l'obligation énoncée au paragraphe 3 du présent article.
- 5 Chaque Partie adopte les mesures législatives ou autres nécessaires pour permettre, conformément à son droit interne, de refuser l'entrée de personnes impliquées dans la commission des infractions établies conformément à la présente Convention ou d'annuler leur visa.
- 6 Les Parties renforcent la coopération entre leurs services de contrôle aux frontières, notamment par l'établissement et le maintien de voies de communication directes.

Article 8 – Sécurité et contrôle des documents

Chaque Partie prend les mesures nécessaires :

- a pour faire en sorte que les documents de voyage ou d'identité qu'elle délivre soient d'une qualité telle qu'on ne puisse facilement en faire un usage impropre ni les falsifier ou les modifier, les reproduire ou les délivrer illicitement ; et

- b pour assurer l'intégrité et la sécurité des documents de voyage ou d'identité délivrés par elle ou en son nom et pour empêcher qu'ils ne soient créés et délivrés illicitement.

Article 9 – Légitimité et validité des documents

A la demande d'une autre Partie, une Partie vérifie, conformément à son droit interne et dans un délai raisonnable, la légitimité et la validité des documents de voyage ou d'identité délivrés ou censés avoir été délivrés en son nom et dont on soupçonne qu'ils sont utilisés pour la traite des êtres humains.

Chapitre III – Mesures visant à protéger et promouvoir les droits des victimes, en garantissant l'égalité entre les femmes et les hommes

Article 10 – Identification des victimes

- 1 Chaque Partie s'assure que ses autorités compétentes disposent de personnes formées et qualifiées dans la prévention et la lutte contre la traite des êtres humains et dans l'identification des victimes, notamment des enfants, et dans le soutien à ces dernières et que les différentes autorités concernées collaborent entre elles ainsi qu'avec les organisations ayant un rôle de soutien, afin de permettre d'identifier les victimes dans un processus prenant en compte la situation spécifique des femmes et des enfants victimes et, dans les cas appropriés, de délivrer des permis de séjour suivant les conditions de l'article 14 de la présente Convention.
- 2 Chaque Partie adopte les mesures législatives ou autres nécessaires pour identifier les victimes, le cas échéant, en collaboration avec d'autres Parties et avec des organisations ayant un rôle de soutien. Chaque Partie s'assure que, si les autorités compétentes estiment qu'il existe des motifs raisonnables de croire qu'une personne a été victime de la traite des êtres humains, elle ne soit pas éloignée de son territoire jusqu'à la fin du processus d'identification en tant que victime de l'infraction prévue à l'article 18 de la présente Convention par les autorités compétentes et bénéficie de l'assistance prévue à l'article 12, paragraphes 1 et 2.
- 3 En cas d'incertitude sur l'âge de la victime et lorsqu'il existe des raisons de croire qu'elle est un enfant, elle est présumée être un enfant et il lui est accordé des mesures de protection spécifiques dans l'attente que son âge soit vérifié.
- 4 Dès qu'un enfant est identifié en tant que victime et qu'il est non accompagné, chaque Partie :
  - a prévoit sa représentation par le biais de la tutelle légale, d'une organisation ou d'une autorité chargée d'agir conformément à son intérêt supérieur ;
  - b prend les mesures nécessaires pour établir son identité et sa nationalité ;
  - c déploie tous les efforts pour retrouver sa famille lorsque cela est dans son intérêt supérieur.

Article 11 – Protection de la vie privée

- 1 Chaque Partie protège la vie privée et l'identité des victimes. Les données à caractère personnel les concernant sont enregistrées et utilisées dans les conditions prévues par la Convention pour la protection des personnes à l'égard du traitement automatisé des données à caractère personnel (STE n° 108).
- 2 En particulier, chaque Partie adopte des mesures afin d'assurer que l'identité, ou les éléments permettant l'identification, d'un enfant victime de la traite ne soient pas rendus publics, que ce

soit par les médias ou par d'autres moyens, sauf circonstances exceptionnelles afin de permettre de retrouver des membres de la famille de l'enfant ou d'assurer autrement son bien-être et sa protection.

- 3 Chaque Partie envisage de prendre, dans le respect de l'article 10 de la Convention de sauvegarde des Droits de l'Homme et des Libertés fondamentales tel qu'interprété par la Cour européenne des Droits de l'Homme, des mesures en vue d'encourager les médias à sauvegarder la vie privée et l'identité des victimes, à travers l'autorégulation ou par le biais de mesures de régulation ou de co-régulation.

Article 12 – Assistance aux victimes

- 1 Chaque Partie prend les mesures législatives ou autres nécessaires pour assister les victimes dans leur rétablissement physique, psychologique et social. Une telle assistance comprend au minimum :
  - a des conditions de vie susceptibles d'assurer leur subsistance, par des mesures telles qu'un hébergement convenable et sûr, une assistance psychologique et matérielle ;
  - b l'accès aux soins médicaux d'urgence ;
  - c une aide en matière de traduction et d'interprétation, le cas échéant ;
  - d des conseils et des informations, concernant notamment les droits que la loi leur reconnaît, ainsi que les services mis à leur disposition, dans une langue qu'elles peuvent comprendre ;
  - e une assistance pour faire en sorte que leurs droits et intérêts soient présentés et pris en compte aux étapes appropriées de la procédure pénale engagée contre les auteurs d'infractions ;
  - f l'accès à l'éducation pour les enfants.
- 2 Chaque Partie tient dûment compte des besoins en matière de sécurité et de protection des victimes.
- 3 En outre, chaque Partie fournit l'assistance médicale nécessaire ou tout autre type d'assistance aux victimes résidant légalement sur son territoire qui ne disposent pas de ressources adéquates et en ont besoin.
- 4 Chaque Partie adopte les règles par lesquelles les victimes résidant légalement sur son territoire sont autorisées à accéder au marché du travail, à la formation professionnelle et à l'enseignement.
- 5 Chaque Partie prend des mesures, le cas échéant et aux conditions prévues par son droit interne, afin de coopérer avec les organisations non gouvernementales, d'autres organisations compétentes ou d'autres éléments de la société civile, engagés dans l'assistance aux victimes.
- 6 Chaque Partie adopte les mesures législatives ou autres nécessaires pour s'assurer que l'assistance à une victime n'est pas subordonnée à sa volonté de témoigner.
- 7 Pour la mise en œuvre des dispositions prévues au présent article, chaque Partie s'assure que les services sont fournis sur une base consensuelle et informée, prenant dûment en compte les besoins spécifiques des personnes en situation vulnérable et les droits des enfants en matière d'hébergement, d'éducation et de soins convenables.

Article 13 – Délai de rétablissement et de réflexion

- 1 Chaque Partie prévoit dans son droit interne un délai de rétablissement et de réflexion d'au moins 30 jours lorsqu'il existe des motifs raisonnables de croire que la personne concernée est

- une victime. Ce délai doit être d'une durée suffisante pour que la personne concernée puisse se rétablir et échapper à l'influence des trafiquants et/ou prene, en connaissance de cause, une décision quant à sa coopération avec les autorités compétentes. Pendant ce délai, aucune mesure d'éloignement ne peut être exécutée à son égard. Cette disposition est sans préjudice des activités réalisées par les autorités compétentes dans chacune des phases de la procédure nationale applicable, en particulier pendant l'enquête et la poursuite des faits incriminés. Pendant ce délai, les Parties autorisent le séjour de la personne concernée sur leur territoire.
- 2 Pendant ce délai, les personnes visées au paragraphe 1 du présent article ont droit au bénéfice des mesures prévues à l'article 12, paragraphes 1 et 2.
  - 3 Les Parties ne sont pas tenues au respect de ce délai pour des motifs d'ordre public, ou lorsqu'il apparaît que la qualité de victime est invoquée indûment.

Article 14 – Permis de séjour

- 1 Chaque Partie délivre un permis de séjour renouvelable aux victimes, soit dans l'une des deux hypothèses suivantes, soit dans les deux :
  - a l'autorité compétente estime que leur séjour s'avère nécessaire en raison de leur situation personnelle ;
  - b l'autorité compétente estime que leur séjour s'avère nécessaire en raison de leur coopération avec les autorités compétentes aux fins d'une enquête ou d'une procédure pénale.
- 2 Lorsqu'il est juridiquement nécessaire, le permis de séjour des enfants victimes est délivré conformément à leur intérêt supérieur et, le cas échéant, renouvelé dans les mêmes conditions.
- 3 Le non-renouvellement ou le retrait d'un permis de séjour est soumis aux conditions prévues par le droit interne de la Partie.
- 4 Si une victime dépose une demande de titre de séjour d'une autre catégorie, la Partie concernée tient compte du fait que la victime a bénéficié ou bénéficie d'un permis de séjour en vertu du paragraphe 1.
- 5 Eu égard aux obligations des Parties visées à l'article 40 de la présente Convention, chaque Partie s'assure que la délivrance d'un permis, conformément à la présente disposition, est sans préjudice du droit de chercher l'asile et d'en bénéficier.

Article 15 – Indemnisation et recours

- 1 Chaque Partie garantit aux victimes, dès leur premier contact avec les autorités compétentes, l'accès aux informations sur les procédures judiciaires et administratives pertinentes dans une langue qu'elles peuvent comprendre.
- 2 Chaque Partie prévoit, dans son droit interne, le droit à l'assistance d'un défenseur et à une assistance juridique gratuite pour les victimes, selon les conditions prévues par son droit interne.
- 3 Chaque Partie prévoit, dans son droit interne, le droit pour les victimes à être indemnisées par les auteurs d'infractions.
- 4 Chaque Partie adopte les mesures législatives ou autres nécessaires pour faire en sorte que l'indemnisation des victimes soit garantie, dans les conditions prévues dans son droit interne, par exemple par l'établissement d'un fonds pour l'indemnisation des victimes ou d'autres

mesures ou programmes destinés à l'assistance et l'intégration sociales des victimes qui pourraient être financés par les avoirs provenant de l'application des mesures prévues à l'article 23.

Article 16 – Rapatriement et retour des victimes

- 1 La Partie dont une victime est ressortissante ou dans laquelle elle avait le droit de résider à titre permanent au moment de son entrée sur le territoire de la Partie d'accueil facilite et accepte, en tenant dûment compte des droits, de la sécurité et de la dignité de cette personne, le retour de celle-ci sans retard injustifié ou déraisonnable.
- 2 Lorsqu'une Partie renvoie une victime dans un autre Etat, ce retour est assuré compte dûment tenu des droits, de la sécurité et de la dignité de la personne et de l'état de toute procédure judiciaire liée au fait qu'elle est une victime et est de préférence volontaire.
- 3 A la demande d'une Partie d'accueil, une Partie requise vérifie si une personne est son ressortissant ou avait le droit de résider à titre permanent sur son territoire au moment de son entrée sur le territoire de la Partie d'accueil.
- 4 Afin de faciliter le retour d'une victime qui ne possède pas les documents requis, la Partie dont cette personne est ressortissante ou dans laquelle elle avait le droit de résider à titre permanent au moment de son entrée sur le territoire de la Partie d'accueil accepte de délivrer, à la demande de la Partie d'accueil, les documents de voyage ou toute autre autorisation nécessaire pour permettre à la personne de se rendre et d'être réadmise sur son territoire.
- 5 Chaque Partie prend les mesures législatives ou autres nécessaires pour mettre en place des programmes de rapatriement avec la participation des institutions nationales ou internationales et des organisations non gouvernementales concernées. Ces programmes visent à éviter la re-victimisation. Chaque Partie devrait déployer tous les efforts pour favoriser la réinsertion des victimes dans la société de l'Etat de retour, y compris la réinsertion dans le système éducatif et le marché du travail, notamment par l'acquisition et l'amélioration de compétences professionnelles. En ce qui concerne les enfants, ces programmes devraient inclure la jouissance du droit à l'éducation, ainsi que des mesures visant à leur assurer le bénéfice d'une prise en charge ou d'un accueil adéquats par leur famille ou des structures d'accueil appropriées.
- 6 Chaque Partie prend les mesures législatives ou autres nécessaires pour mettre à la disposition des victimes, le cas échéant en collaboration avec toute Partie concernée, des renseignements sur les instances susceptibles de les aider dans le pays où ces victimes sont retournées ou rapatriées, telles que les services de détection et de répression, les organisations non gouvernementales, les professions juridiques susceptibles de leur donner des conseils et les organismes sociaux.
- 7 Les enfants victimes ne sont pas rapatriés dans un Etat, si, à la suite d'une évaluation portant sur les risques et la sécurité, il apparaît que le retour n'est pas dans l'intérêt supérieur de l'enfant.

Article 17 – Egalité entre les femmes et les hommes

Lorsqu'elle applique les mesures prévues au présent chapitre, chaque Partie vise à promouvoir l'égalité entre les femmes et les hommes et a recours à l'approche intégrée de l'égalité dans le développement, la mise en œuvre et l'évaluation de ces mesures.

Chapitre IV – Droit pénal matériel

Article 18 – Incrimination de la traite des êtres humains

Chaque Partie adopte les mesures législatives et autres nécessaires pour conférer le caractère d'infraction pénale aux actes énoncés à l'article 4 de la présente Convention, lorsqu'ils ont été commis intentionnellement.

Article 19 – Incrimination de l'utilisation des services d'une victime

Chaque Partie envisage d'adopter les mesures législatives et autres nécessaires pour conférer le caractère d'infraction pénale, conformément à son droit interne, au fait d'utiliser les services qui font l'objet de l'exploitation visée à l'article 4 paragraphe a de la présente Convention, en sachant que la personne concernée est victime de la traite d'êtres humains.

Article 20 – Incrimination des actes relatifs aux documents de voyage ou d'identité

Chaque Partie adopte les mesures législatives et autres nécessaires pour conférer le caractère d'infraction pénale, aux actes ci-après lorsqu'ils ont été commis intentionnellement afin de permettre la traite des êtres humains :

- a fabriquer un document de voyage ou d'identité frauduleux ;
- b procurer ou de fournir un tel document ;
- c retenir, soustraire, altérer, endommager ou détruire un document de voyage ou d'identité d'une autre personne.

Article 21 – Complicité et tentative

- 1 Chaque Partie adopte les mesures législatives et autres qui se révèlent nécessaires pour ériger en infraction pénale toute complicité lorsqu'elle est commise intentionnellement en vue de la perpétration d'une des infractions établies en application des articles 18 et 20 de la présente Convention.
- 2 Chaque Partie adopte les mesures législatives et autres qui se révèlent nécessaires pour ériger en infraction pénale, toute tentative intentionnelle de commettre l'une des infractions établies en application des articles 18 et 20, paragraphe a, de la présente Convention.

Article 22 – Responsabilité des personnes morales

- 1 Chaque Partie adopte les mesures législatives et autres qui se révèlent nécessaires pour faire en sorte que les personnes morales puissent être tenues pour responsables des infractions établies en application de la présente Convention, lorsqu'elles sont commises pour leur compte par toute personne physique, agissant soit individuellement, soit en tant que membre d'un organe de la personne morale, qui exerce un pouvoir de direction en son sein, sur les bases suivantes :
  - a un pouvoir de représentation de la personne morale ;
  - b une autorité pour prendre des décisions au nom de la personne morale ;
  - c une autorité pour exercer un contrôle au sein de la personne morale.
- 2 Outre les cas déjà prévus au paragraphe 1, chaque Partie adopte les mesures nécessaires pour s'assurer qu'une personne morale puisse être tenue pour responsable lorsque l'absence de surveillance ou de contrôle de la part d'une personne physique mentionnée au paragraphe 1 a

rendu possible la commission d'une infraction établie conformément à la présente Convention pour le compte de ladite personne morale par une personne physique agissant sous son autorité.

- 3 Selon les principes juridiques de la Partie, la responsabilité d'une personne morale peut être pénale, civile ou administrative.
- 4 Cette responsabilité est établie sans préjudice de la responsabilité pénale des personnes physiques ayant commis l'infraction.

Article 23 – Sanctions et mesures

- 1 Chaque Partie adopte les mesures législatives et autres qui se révèlent nécessaires pour faire en sorte que les infractions pénales établies en application des articles 18 à 21 soient passibles de sanctions effectives, proportionnées et dissuasives. Celles-ci incluent, pour les infractions établies conformément à l'article 18 lorsqu'elles sont commises par des personnes physiques, des sanctions privatives de liberté pouvant donner lieu à l'extradition.
- 2 Chaque Partie veille à ce que les personnes morales tenues pour responsables en application de l'article 22 fassent l'objet de sanctions ou mesures pénales ou non pénales effectives, proportionnées et dissuasives, y compris des sanctions pécuniaires.
- 3 Chaque Partie adopte les mesures législatives et autres qui se révèlent nécessaires pour lui permettre de confisquer ou de priver autrement des instruments et des produits des infractions pénales établies en vertu des articles 18 et 20, paragraphe a, de la présente Convention, ou des biens dont la valeur correspond à ces produits.
- 4 Chaque Partie adopte les mesures législatives ou autres qui se révèlent nécessaires pour permettre la fermeture temporaire ou définitive de tout établissement utilisé pour commettre la traite des êtres humains, sans préjudice des droits des tiers de bonne foi, ou pour interdire à l'auteur de cet infraction, à titre temporaire ou définitif, l'exercice de l'activité à l'occasion de laquelle celle-ci a été commise.

Article 24 – Circonstances aggravantes

Chaque Partie fait en sorte que les circonstances suivantes soient considérées comme des circonstances aggravantes dans la détermination de la sanction appliquée aux infractions établies conformément à l'article 18 de la présente Convention :

- a l'infraction a mis en danger la vie de la victime délibérément ou par négligence grave ;
- b l'infraction a été commise à l'encontre d'un enfant ;
- c l'infraction a été commise par un agent public dans l'exercice de ses fonctions ;
- d l'infraction a été commise dans le cadre d'une organisation criminelle.

Article 25 – Condamnations antérieures

Chaque Partie adopte les mesures législatives et autres pour prévoir la possibilité de prendre en compte, dans le cadre de l'appréciation de la peine, les condamnations définitives prononcées dans une autre Partie pour des infractions établies conformément à la présente Convention.

Article 26 – Disposition de non-sanction

Chaque Partie prévoit, conformément aux principes fondamentaux de son système juridique, la possibilité de ne pas imposer de sanctions aux victimes pour avoir pris part à des activités illécitales lorsqu'elles y ont été contraintes.

Chapitre V – Enquêtes, poursuites et droit procédural**Article 27 – Requêtes *ex parte* et *ex officio***

- 1 Chaque Partie s'assure que les enquêtes ou les poursuites concernant les infractions établies conformément à la présente Convention ne soient pas subordonnées à la déclaration ou à l'accusation émanant d'une victime, du moins quand l'infraction a été commise, en tout ou en partie, sur son territoire.
- 2 Chaque Partie veille à ce que les victimes d'une infraction commise sur le territoire d'une Partie autre que celle dans laquelle elles résident puissent porter plainte auprès des autorités compétentes de leur Etat de résidence. L'autorité compétente auprès de laquelle la plainte a été déposée, dans la mesure où elle n'exerce pas elle-même sa compétence à cet égard, la transmet sans délai à l'autorité compétente de la Partie sur le territoire de laquelle l'infraction a été commise. Cette plainte est traitée selon le droit interne de la Partie où l'infraction a été commise.
- 3 Chaque Partie assure, au moyen de mesures législatives ou autres, aux conditions prévues par son droit interne, aux groupes, fondations, associations ou organisations non gouvernementales qui ont pour objectif de lutter contre la traite des êtres humains ou de protéger les droits de la personne humaine, la possibilité d'assister et/ou de soutenir la victime qui y consent au cours des procédures pénales concernant l'infraction établie conformément à l'article 18 de la présente Convention.

Article 28 – Protection des victimes, témoins et personnes collaborant avec les autorités judiciaires

- 1 Chaque Partie adopte les mesures législatives ou autres nécessaires pour assurer une protection effective et appropriée face aux représailles ou intimidations possibles, notamment au cours des enquêtes et des poursuites à l'encontre des auteurs ou après celles-ci, au profit :
  - a des victimes ;
  - b lorsque cela est approprié, des personnes qui fournissent des informations concernant des infractions pénales établies en vertu de l'article 18 la présente Convention ou qui collaborent d'une autre manière avec les autorités chargées des investigations ou des poursuites ;
  - c des témoins qui font une déposition concernant des infractions pénales établies en vertu de l'article 18 de la présente Convention ;
  - d si nécessaire, des membres de la famille des personnes visées aux alinéas a et c.
- 2 Chaque Partie adopte les mesures législatives ou autres nécessaires pour assurer et pour offrir divers types de protection. De telles mesures peuvent inclure la protection physique, l'attribution d'un nouveau lieu de résidence, le changement d'identité et l'aide dans l'obtention d'un emploi.
- 3 Tout enfant bénéficie de mesures de protection spéciales prenant en compte son intérêt supérieur.

- 4 Chaque Partie adopte les mesures législatives ou autres nécessaires pour assurer, si nécessaire, une protection appropriée face aux représailles ou intimidations possibles, notamment au cours des enquêtes et des poursuites à l'encontre des auteurs ou après celles-ci, aux membres des groupes, fondations, associations ou organisations non gouvernementales qui exercent une ou plusieurs des activités énoncées à l'article 27, paragraphe 3.
- 5 Chaque Partie envisage la conclusion d'accords ou d'arrangements avec d'autres Etats afin de mettre en œuvre le présent article.

Article 29 – Autorités spécialisées et instances de coordination

- 1 Chaque Partie adopte les mesures nécessaires pour que des personnes ou des entités soient spécialisées dans la lutte contre la traite des êtres humains et dans la protection des victimes. Ces personnes ou entités disposent de l'indépendance nécessaire, dans le cadre des principes fondamentaux du système juridique de cette Partie, pour pouvoir exercer leurs fonctions efficacement et sont libres de toute pression illicite. Lesdites personnes ou le personnel desdites entités doivent disposer d'une formation et des ressources financières adaptées aux fonctions qu'ils exercent.
- 2 Chaque Partie adopte les mesures nécessaires pour assurer la coordination de la politique et de l'action des services de son administration et des autres organismes publics luttant contre la traite des êtres humains, le cas échéant en mettant sur pied des instances de coordination.
- 3 Chaque Partie dispense ou renforce la formation des agents responsables de la prévention et de la lutte contre la traite des êtres humains, y compris la formation aux Droits de la personne humaine. Cette formation peut être adaptée aux différents services et est axée, le cas échéant, sur les méthodes utilisées pour empêcher la traite, en poursuivre les auteurs et protéger les droits des victimes, y compris la protection des victimes contre les trafiquants.
- 4 Chaque Partie envisage de nommer des Rapporteurs Nationaux ou d'autres mécanismes chargés du suivi des activités de lutte contre la traite menées par les institutions de l'Etat et de la mise en œuvre des obligations prévues par la législation nationale.

Article 30 – Procédures judiciaires

Dans le respect de la Convention de Sauvegarde des Droits de l'Homme et des Libertés fondamentales, notamment son article 6, chaque Partie adopte les mesures législatives ou autres nécessaires pour garantir au cours de la procédure judiciaire :

- a la protection de la vie privée des victimes et, lorsqu'il y a lieu, de leur identité ;
- b la sécurité des victimes et leur protection contre l'intimidation,

selon les conditions prévues par son droit interne et, lorsqu'il s'agit d'enfants victimes, en ayant égard tout particulièrement aux besoins des enfants et en garantissant leur droit à des mesures de protection spécifiques.

Article 31 – Compétence

- 1 Chaque Partie adopte les mesures législatives et autres qui se révèlent nécessaires pour établir sa compétence à l'égard de toute infraction pénale établie conformément à la présente Convention, lorsque l'infraction est commise :
  - a sur son territoire ; ou

- b à bord d'un navire battant pavillon de cette Partie ; ou
  - c à bord d'un aéronef immatriculé selon les lois de cette Partie ; ou
  - d par un de ses ressortissants, ou par un apatride ayant sa résidence habituelle sur son territoire, si l'infraction est punissable pénalement là où elle a été commise ou si elle ne relève de la compétence territoriale d'aucun Etat ;
  - e à l'encontre de l'un de ses ressortissants.
- 2 Chaque Partie peut, au moment de la signature ou du dépôt de son instrument de ratification, d'acceptation, d'approbation ou d'adhésion, dans une déclaration adressée au Secrétaire Général du Conseil de l'Europe, préciser qu'il se réserve le droit de ne pas appliquer, ou de n'appliquer que dans des cas ou conditions spécifiques, les règles de compétence définies au paragraphes 1(d) et (e) du présent article ou dans une partie quelconque de ces paragraphes.
  - 3 Chaque Partie adopte les mesures nécessaires pour établir sa compétence à l'égard de toute infraction visées par la présente Convention, lorsque l'auteur présumé de l'infraction est présent sur son territoire et ne peut être extradé vers une autre Partie au seul titre de sa nationalité, après une demande d'extradition.
  - 4 Lorsque plusieurs Parties revendiquent leur compétence à l'égard d'une infraction présumée établie conformément à la présente Convention, les Parties concernées se concertent, lorsque cela est opportun, afin de déterminer la mieux à même d'exercer les poursuites.
  - 5 Sans préjudice des règles générales de droit international, la présente Convention n'exclut aucune compétence pénale exercée par une Partie conformément à son droit interne.

Chapitre VI – Coopération internationale et coopération avec la société civile

Article 32 – Principes généraux et mesures de coopération internationale

Les Parties coopèrent, conformément aux dispositions de la présente Convention, en application des instruments internationaux et régionaux pertinents applicables, des arrangements reposant sur des législations uniformes ou réciproques et de leur droit interne, dans la mesure la plus large possible aux fins :

- de prévenir et de combattre la traite des êtres humains ;
- de protéger et d'assister les victimes ;
- de mener des investigations ou des procédures concernant les infractions pénales établies conformément à la présente Convention.

Article 33 – Mesures relatives aux personnes menacées ou disparues

- 1 Si une Partie, sur la foi d'informations dont elle dispose, a des motifs raisonnables de croire que la vie, la liberté ou l'intégrité physique d'une personne visée à l'article 28, paragraphe 1, est en danger immédiat sur le territoire d'une autre Partie, elle doit, dans un tel cas d'urgence, les transmettre sans délai à cette autre Partie afin qu'elle prenne les mesures de protection appropriées.
- 2 Les Parties à la présente Convention peuvent envisager de renforcer leur coopération dans la recherche des personnes disparues, en particulier des enfants, si des informations disponibles peuvent laisser penser qu'elles sont victimes de la traite des êtres humains. A cette fin, Les Parties peuvent conclure entre elles des traités bilatéraux ou multilatéraux.

Article 34 – Informations

- 1 La Partie requise informe sans délai la Partie requérante du résultat définitif concernant les mesures entreprises au titre du présent chapitre. La Partie requise informe également sans délai la Partie requérante de toutes circonstances qui rendent impossible l'exécution des mesures sollicitées ou risquent de la retarder considérablement.
- 2 Une Partie peut, dans les limites de son droit interne et en l'absence de demande préalable, communiquer à une autre Partie des informations obtenues dans le cadre de ses propres enquêtes lorsqu'elle estime que cela pourrait aider la Partie destinataire à engager ou à mener à bien des enquêtes ou des procédures au sujet d'infractions pénales établies conformément à la présente Convention, ou lorsque ces informations pourraient aboutir à une demande de coopération formulée par cette Partie au titre du présent chapitre.
- 3 Avant de communiquer de telles informations, la Partie qui les fournit peut demander qu'elles restent confidentielles ou qu'elles ne soient utilisées qu'à certaines conditions. Si la Partie destinataire ne peut faire droit à cette demande, elle doit en informer l'autre Partie, qui devra alors déterminer si les informations en question devraient néanmoins être fournies. Si la Partie destinataire accepte les informations aux conditions prescrites, elle sera liée par ces dernières.
- 4 L'ensemble des informations requises concernant les articles 13, 14 et 16 et qui sont nécessaires à l'attribution des droits qui y sont conférés par ces articles, sont transmises sans délai à la demande de la Partie concernée, dans le respect de l'article 11 de la présente Convention.

Article 35 – Coopération avec la société civile

Chaque Partie encourage les autorités de l'Etat, ainsi que les agents publics, à coopérer avec les organisations non-gouvernementales, les autres organisations pertinentes et les membres de la société civile, afin d'établir des partenariats stratégiques pour atteindre les buts de la présente Convention.

Chapitre VII – Mécanisme de suivi**Article 36 – Groupe d'experts sur la lutte contre la traite des êtres humains**

- 1 Le Groupe d'experts sur la lutte contre la traite des êtres humains (ci-après dénommé «GRETA») est chargé de veiller à la mise en œuvre de la présente Convention par les Parties.
- 2 Le GRETA est composé de 10 membres au minimum et de 15 membres au maximum. La composition du GRETA tient compte d'une participation équilibrée entre les femmes et les hommes et d'une participation géographiquement équilibrée, ainsi que d'une expertise multidisciplinaire. Ses membres sont élus par le Comité des Parties pour un mandat de 4 ans, renouvelable une fois, parmi les ressortissants des Etats Parties à la présente Convention.
- 3 L'élection des membres du GRETA se fonde sur les principes suivants:
  - a ils sont choisis parmi des personnalités de haute moralité connues pour leur compétence en matière de droits de la personne humaine, assistance et protection des victimes et lutte contre la traite des êtres humains ou ayant une expérience professionnelle dans les domaines dont traite la présente Convention ;
  - b ils siègent à titre individuel, sont indépendants et impartiaux dans l'exercice de leurs mandats et se rendent disponibles pour remplir leurs fonctions de manière effective ;

- c le GRETA ne peut comprendre plus d'un national du même Etat ;
  - d ils devraient représenter les principaux systèmes juridiques.
- 4 La procédure d'élection des membres du GRETA est fixée par le Comité des Ministres, après consultation des Parties à la Convention et en avoir obtenu l'assentiment unanime, dans un délai d'un an à compter de l'entrée en vigueur de la présente Convention. Le GRETA adopte ses propres règles de procédure.

Article 37 – Comité des Parties

- 1 Le Comité des Parties est composé des représentants au Comité des Ministres du Conseil de l'Europe des Etats membres Parties à la Convention et des représentants des Parties à la Convention qui ne sont pas membres du Conseil de l'Europe.
- 2 Le Comité des Parties est convoqué par le Secrétaire général du Conseil de l'Europe. Sa première réunion doit se tenir dans un délai d'un an suivant l'entrée en vigueur de la présente Convention afin d'élire les membres du GRETA. Il se réunira par la suite à la demande d'un tiers des Parties, du Président du GRETA ou du Secrétaire général.
- 3 Le Comité des Parties adopte ses propres règles de procédure.

Article 38 – Procédure

- 1 La procédure d'évaluation porte sur les Parties à la Convention et est divisée en cycles dont la durée est déterminée par le GRETA. Au début de chaque cycle, le GRETA sélectionne les dispositions particulières sur lesquelles va porter la procédure d'évaluation.
- 2 Le GRETA détermine les moyens les plus appropriés pour procéder à cette évaluation. Le GRETA peut, en particulier, adopter un questionnaire pour chacun des cycles qui peut servir de base à l'évaluation de la mise en oeuvre par les Parties à la présente Convention. Ce questionnaire est adressé à toutes les Parties. Les Parties répondent à ce questionnaire ainsi qu'à toute autre demande d'information du GRETA.
- 3 Le GRETA peut solliciter des informations auprès de la société civile.
- 4 Subsidiairement, le GRETA peut organiser, en coopération avec les autorités nationales et la « personne de contact » désignée par ces dernières, si nécessaire, avec l'assistance d'experts nationaux indépendants, des visites dans les pays concernés. Lors de ces visites, le GRETA peut se faire assister par des spécialistes dans des domaines spécifiques.
- 5 Le GRETA établit un projet de rapport contenant ses analyses concernant la mise en oeuvre des dispositions sur lesquelles portent la procédure d'évaluation, ainsi que ses suggestions et propositions relatives à la manière dont la Partie concernée peut traiter les problèmes identifiés. Le projet de rapport est transmis pour commentaire à la Partie faisant l'objet de l'évaluation. Ses commentaires sont pris en compte par le GRETA lorsqu'il établit son rapport.
- 6 Sur cette base, le GRETA adopte son rapport et ses conclusions concernant les mesures prises par la Partie concernée pour mettre en oeuvre les dispositions de la présente Convention. Ce rapport et ces conclusions sont envoyés à la Partie concernée et au Comité des Parties. Le rapport et les conclusions du GRETA sont rendus publics dès leur adoption avec les commentaires éventuels de la Partie concernée.
- 7 Sans préjudice de la procédure prévue aux paragraphes 1 à 6 du présent article, le Comité des Parties peut adopter, sur base du rapport et des conclusions du GRETA, des recommandations

adressées à cette Partie (a) concernant les mesures à prendre pour mettre en œuvre les conclusions du GRETA, si nécessaire en fixant une date pour la soumission d'informations sur leur mise en œuvre et (b) ayant pour objectif de promouvoir la coopération avec cette Partie afin de mettre en œuvre la présente Convention.

Chapitre VIII – Relation avec d'autres instruments internationaux

Article 39 – Relation avec le Protocole additionnel à la Convention des Nations Unies contre la criminalité transnationale organisée visant à prévenir, réprimer et punir la traite des personnes, en particulier des femmes et des enfants

La présente Convention ne porte pas atteinte aux droits et obligations découlant des dispositions du Protocole additionnel à la Convention des Nations Unies contre la criminalité transnationale organisée visant à prévenir, réprimer et punir la traite des personnes, en particulier des femmes et des enfants. La présente Convention a pour but de renforcer la protection instaurée par le Protocole et de développer les normes qu'il énonce.

Article 40 – Relation avec d'autres instruments internationaux

- 1 La présente Convention ne porte pas atteinte aux droits et obligations découlant des dispositions d'autres instruments internationaux auxquels les Parties à cette Convention sont Parties ou le deviendront et qui contiennent des dispositions relatives aux matières régies par la présente Convention et qui assure une plus grande protection et assistance aux victimes de la traite.
- 2 Les Parties à la Convention pourront conclure entre elles des accords bilatéraux ou multilatéraux relatifs aux questions réglées par la présente Convention, aux fins de compléter ou de renforcer les dispositions de celle-ci ou pour faciliter l'application des principes qu'elle consacre.
- 3 Les Parties qui sont membres de l'Union européenne appliquent, dans leurs relations mutuelles, les règles de la Communauté et de l'Union européenne dans la mesure où il existe des règles de la Communauté ou de l'Union européenne régissant le sujet particulier concerné et applicables au cas d'espèce, sans préjudice de l'objet et du but de la présente Convention et sans préjudice de son entière application à l'égard des autres Parties.
- 4 Aucune disposition de la présente Convention n'a d'incidences sur les droits, obligations et responsabilités des Etats et des particuliers en vertu du droit international, y compris du droit international humanitaire et du droit international relatif aux droits de l'homme et en particulier, lorsqu'ils s'appliquent, de la Convention de 1951 et du Protocole de 1967 relatifs au statut des réfugiés ainsi que du principe de non-refoulement qui y est énoncé.

Chapitre IX – Amendements à la Convention

Article 41 – Amendements

- 1 Tout amendement à la présente Convention proposé par une Partie devra être communiqué au Secrétaire Général du Conseil de l'Europe et être transmis par ce dernier aux Etats membres du Conseil de l'Europe, à tout autre Etat signataire, à tout Etat Partie, à la Communauté européenne et à tout Etat invité à signer la présente Convention, conformément aux dispositions de l'article 42, ainsi qu'à tout Etat qui a été invité à adhérer à la présente Convention conformément aux dispositions de l'article 43.

- 2 Tout amendement proposé par une Partie sera communiqué au GRETA, qui transmettra au Comité des Ministres son avis sur l'amendement proposé.
- 3 Le Comité des Ministres examinera l'amendement proposé et l'avis formulé sur celui-ci par le GRETA; il pourra alors, après consultation des Parties à la Convention et en avoir obtenu l'assentiment unanime, adopter cet amendement.
- 4 Le texte de tout amendement adopté par le Comité des Ministres conformément au paragraphe 3 du présent article sera communiqué aux Parties, en vue de son acceptation.
- 5 Tout amendement adopté conformément au paragraphe 3 du présent article entrera en vigueur le premier jour du mois suivant l'expiration d'une période d'un mois après la date à laquelle toutes les Parties auront informé le Secrétaire Général qu'elles l'ont accepté.

Chapitre X – Clauses finales

Article 42 – Signature et entrée en vigueur

- 1 La présente Convention est ouverte à la signature des Etats membres du Conseil de l'Europe, des Etats non membres ayant participé à son élaboration, ainsi que de la Communauté européenne.
- 2 La présente Convention est soumise à ratification, acceptation ou approbation. Les instruments de ratification, d'acceptation ou d'approbation sont déposés près le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe.
- 3 La présente Convention entrera en vigueur le premier jour du mois suivant l'expiration d'une période de trois mois après la date à laquelle 10 Signataires, dont au moins 8 Etats membres du Conseil de l'Europe, auront exprimé leur consentement à être liés par la Convention, conformément aux dispositions du paragraphe précédent.
- 4 Si un Etat visé au paragraphe 1, ou la Communauté européenne, exprime ultérieurement son consentement à être lié par la Convention, cette dernière entrera en vigueur, à son égard, le premier jour du mois suivant l'expiration d'une période de trois mois après la date du dépôt de l'instrument de ratification, d'acceptation ou d'approbation.

Article 43 – Adhésion à la Convention

- 1 Après l'entrée en vigueur de la présente Convention, le Comité des Ministres du Conseil de l'Europe pourra, après consultation des Parties à la Convention et en avoir obtenu l'assentiment unanime, inviter tout Etat non membre du Conseil de l'Europe n'ayant pas participé à l'élaboration de la Convention à adhérer à la présente Convention par une décision prise à la majorité prévue à l'Article 20 d. du Statut du Conseil de l'Europe, et à l'unanimité des voix des représentants des Etats contractants ayant le droit de siéger au Comité des Ministres.
- 2 Pour tout Etat adhérent, la Convention entrera en vigueur le premier jour du mois suivant l'expiration d'une période de trois mois après la date du dépôt de l'instrument d'adhésion près le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe.

Article 44 – Application territoriale

- 1 Tout Etat, ou la Communauté européenne, peut, au moment de la signature ou au moment du dépôt de son instrument de ratification, d'acceptation, d'approbation ou d'adhésion, désigner le ou les territoires auxquels s'appliquera la présente Convention.
- 2 Toute Partie peut, à tout autre moment par la suite, par une déclaration adressée au Secrétaire Général du Conseil de l'Europe, étendre l'application de la présente Convention à tout autre territoire désigné dans cette déclaration et dont il assure les relations internationales ou au nom duquel il est autorisé à prendre des engagements. La Convention entrera en vigueur à l'égard de ce territoire le premier jour du mois suivant l'expiration d'une période de trois mois après la date de réception de la déclaration par le Secrétaire Général.
- 3 Toute déclaration faite en vertu des deux paragraphes précédents pourra, à l'égard de tout territoire désigné dans cette déclaration, être retirée par notification adressée au Secrétaire Général du Conseil de l'Europe. Ce retrait prendra effet le premier jour du mois suivant l'expiration d'une période de trois mois après la date de réception de la notification par le Secrétaire Général.

Article 45 – Réserves

Aucune réserve n'est admise aux dispositions de la présente Convention, à l'exception de celle prévue à l'article 31, paragraphe 2.

Article 46 – Dénonciation

- 1 Toute Partie peut, à tout moment, dénoncer la présente Convention en adressant une notification au Secrétaire Général du Conseil de l'Europe.
- 2 Cette dénonciation prendra effet le premier jour du mois suivant l'expiration d'une période de trois mois après la date de réception de la notification par le Secrétaire Général.

Article 47 – Notification

Le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe notifiera aux Etats membres du Conseil de l'Europe, à tout Etat signataire, à tout Etat Partie, à la Communauté européenne, à tout Etat ayant été invité à signer la présente Convention conformément à l'article 42, et à tout Etat invité à adhérer à la Convention, conformément à l'article 43 :

- a toute signature ;
- b le dépôt de tout instrument de ratification, d'acceptation, d'approbation ou d'adhésion ;
- c toute date d'entrée en vigueur de la présente Convention, conformément aux articles 42 et 43 ;
- d tout amendement adopté conformément à l'article 41, ainsi que la date d'entrée en vigueur dudit amendement ;
- e toute dénonciation faite en vertu des dispositions de l'article 46 ;
- f tout autre acte, notification ou communication ayant trait à la présente Convention ;
- g toute réserve en vertu de l'article 45.

En foi de quoi, les soussignés, dûment autorisés à cet effet, ont signé la présente Convention.

Fait à Varsovie, le 16 mai 2005, en français et en anglais, les deux textes faisant également foi, en un seul exemplaire qui sera déposé dans les archives du Conseil de l'Europe. Le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe en communiquera copie certifiée conforme à chacun des Etats membres du Conseil de l'Europe, aux Etats non membres ayant participé à l'élaboration de la présente Convention, à la Communauté européenne et à tout autre Etat invité à adhérer à la présente Convention.

Po zaznajomieniu się z powyższą Konwencją, w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej oświadczam, że:

- została ona uznana za słuszną zarówno w całości, jak i każde z postanowień w niej zawartych,
- jest przyjęta, ratyfikowana i potwierdzona,
- będzie niezmiennie zachowywana, z uwzględnieniem zastrzeżenia do artykułu 31 ustęp 1 litera d oraz oświadczenia w związku z artykułem 25 Konwencji.

Na dowód czego wydany został akt niniejszy, opatrzony pieczęcią Rzeczypospolitej Polskiej.

Dano w Warszawie dnia 22 października 2008 r.

Prezes Rady Ministrów: *D. Tusk*

L.S.

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej: *L. Kaczyński*